

සංස්කෘත උපදේශ කථා සාහිත්‍යය සහ පඤ්චතන්ත්‍රයේ කර්තෘත්වය, කාල නිර්ණය,
අන්තර්ගතය හා විශේෂතා පිළිබඳ හැඳින්වීමක්

බලංගොඩ ආනන්ද හිමි (ශාස්ත්‍රවේදී)

භාෂා, සංස්කෘතික අධ්‍යයන හා ප්‍රාසංගික කලා අධ්‍යයනාංශය

ශ්‍රී ජයවර්ධනපුර විශ්වවිද්‍යාලය

Anandabalangoda123@gmail.com

Abstract

Due to the closeness of the Indians to nature and their daily lives, the upadesha story has become a common part of public life since ancient times and the dissemination of that Upadesha content has occurred in the ancient ages such as veda, Upanishads, Veerakavya. The Panchatantra, which is believed to have been composed by Vishnusharma at the age of eighty, is one of the most important works of Sanskrit Upadesha literature. It was composed in the style of storytelling with the aim of advising the three illiterate sons of king Amarashakti of the city of Mahilaropya on the law of the state. The Tantra consists of the following as Mitrabedha, Mitrasamprapthi, Kakolukeeya, Labdaprenasha and Aparikshitakaraka. It contains about 80 stories and 1091 verses. The research problem of this study is to discuss the burning theories about the time of writing and editions of the Panchatantra. The main objective was to point out the most important aspects of the work through the features found in the Panchatantra. This research was conducted as a qualitative research based on the data from primary and secondary sources, through analytical method. Among the scholars who have given information on the dating of the Panchatantra Winternits, Thomas, Benfi, Hertel, Edgerton, Keith are the perfoinmant figutrs. According to their opinions, it can be said that this work was probably written between 1-5 AD. Similary, the opinions given by Keith and Edgerton about the evolution are significant. The author of Panchatantra, Vishnusharma was a Hindu devotee and there are various interrelated facts about him that are mentioned in the work or in other contemporary texts. Vishnusharma tries to reveal the true nature of human nature and social Affairs through this. His aim was to teach how to live peacefully and manage daily affairs without disturbing the structure of society. It is also wonderful how the characters are used without any distinction of high and law. The various charateristics and attitudes of both genders in indian society are depicted through criticism of individual and social Dharma. The work is based on the Basa’s Udayanakatha and Kalidasa’s Kumarasambawa in Panchatantra. Vishakadatta’s Mudrarakshasha also mentions a person named Vishnusharma. The earliest evidence of a foreign translation or adaptation of a portion of the Panchatantra by Hakim Burshoya is in the Pahlava languages. Although the original text is not extant, various versions of it can be found. It is estimated by crities that there have been 200 translations and editions in about fifty languages. This is exemplified in the later translation of the Panchatantra by Sudakarmalaviya. Each of the five Tantras of the Panchatantra stands alone and is presented through one or more main charactres. This is a work that highilights human nature and their actions through the animal world.

Keywords – Panchatantra, Vishnusharma, Upadesha, Tantra, text

1. හැඳින්වීම

කිසියම් භාෂාවක් උපයෝගී කරගෙන රසය ජනනය කරන කලාව 'සාහිත්‍යය' යි. සාහිත්‍යය මුළුමනින් ම පිරි ඇත්තේ අතීත මිනිසාගේ අත්දැකීම්වලිනි. එකී අත්දැකීම් නිර්මාණකරුවාගේ පරිකල්පනය ඔස්සේ තවදුරටත් සංවර්ධනය වෙමින් විශිෂ්ට ගණයේ නිර්මාණ බවට පත් වේ. මෙම කාරණය සාහිත්‍යධරයන් මෙන් ම විචාරකයන් ද තේරුම් ගත්තේ මෙයට වසර සිය දහස් ගණනාවකට පෙර සිට ම බවට සංස්කෘත සාහිත්‍යය කදිම නිදසුනකි.

'යමෙක් සාහිත්‍යය, සංගීතය හා කලාව නො දනී ද සිවුපාවකු හා සමාන ඔහු තණකොළ නොකා ජීවත්වීම සිවුපාවුන්ගේ වාසනාවකි.' යනුවෙන් මෙසේ සාහිත්‍යයේ විශේෂත්වය විග්‍රහ කරයි.

''සාහිත්‍යසංගීතකලාවිභින: - සාක්ෂාත් පශු: පුච්ඡවිෂානභින:

තෘණං න බාදන්තපි ජීවමාන: - තද්භාගදේයං පරමං පශුනාමි'' (Nitishatakam, 2011, 13 P.).

සංස්කෘත සාහිත්‍යය තුළ 'සාහිත්‍යය' යන වචනය යොදාගෙන ඇත්තේ කාව්‍ය ශාස්ත්‍රය හැඳින්වීමට ය. 'සහිතසා භාව: සාහිත්‍යම්' හෙවත් සහිතවත් බව 'සාහිත්‍යය' නම් වේ. මිනිසාගේ හදවත ස්පර්ශ කරන සුන්දර අත්දැකීමක් කාව්‍යාත්මක ව කියාපෑම කාව්‍යයෙන් සිදු වේ. සංස්කෘත සාහිත්‍යයෙහි කාව්‍ය ශබ්දය යෙදෙනුයේ වෛදික නිබන්ධනවලින් බැහැර වූ රචනාවලියට යි. එයට ලොකික සංස්කෘත යැයි ද ව්‍යවහාර කෙරේ. ගද්‍ය-නාත්‍ය-වාද්‍යාදි සියල්ලක් ම කාව්‍ය ශාස්ත්‍රයට ඇතුළත් කළ හෙයින් එය විශාල විෂය පථයකැයි කිව යුතු ය. විශ්වනාථයන් පවසනුයේ, රසය ආත්මය කොට ඇති වැකිය කාව්‍යය ලෙස යි. දණ්ඩින්ගේ මතය නම් ''ශරීරං තාවදිෂ්ටාර්ථව්‍යවච්ඡින්නා පදාවලී'' (Kavyadarsha, 1938, Verse10). කාව්‍ය ශරීරය වනාහි මනහර වූ අර්ථයන්ගෙන් සරසන ලද පද සමූහය බව යි. කෙසේ නමුත්, ප්‍රයෝජනවත් අර්ථ සහිත ගද්‍යමය වූ හෝ පද්‍යමය වූ හෝ මිශ්‍රමය වූ හෝ ප්‍රබන්ධයකට මුල දී ව්‍යවහාර වූ 'සාහිත්‍යය' යන නාමය පසු කාලයක දී 'දෝෂවලින් තොර ව, ගුණවලින් යුක්ත ව, ඊතියකට එකඟ ව, අලංකාරවලින් සැරසුණු රසවත් ප්‍රබන්ධයකට' ව්‍යවහාර වූවක් විය (ඤාණසිහ හිමි, 2013, පි. 2).

දණ්ඩින් කාව්‍යාදර්ශයෙහි පද්‍ය, ගද්‍ය, පද්‍ය හා මිශ්‍ර වසයෙන් කාව්‍ය ප්‍රභේදනයක් පෙන්වා දේ. ''ගද්‍යං පද්‍යං ච මිශ්‍රං ච තත් ක්‍රිධෙධව ව්‍යවස්ථිතම්'' (Kavyadarsha, 1938, Verse11). ඒ අනුව, ග්‍රව්‍ය = ගද්‍ය, පද්‍ය, මිශ්‍ර ලෙසත්, දෘශ්‍ය = රූපක, උපරූපක ලෙසත්, ගද්‍ය = ආබ්‍යාන, කථා, ආබ්‍යායිකා ලෙසත්, පද්‍ය = මහා කාව්‍ය, බණ්ඩ කාව්‍ය, කෝශ කාව්‍යය ලෙසත්, මිශ්‍ර = වම්පු ලෙසත් වෙන්කර දැක්විය හැකි ය.

මෙම පර්යේෂණයට පදනම් වන්නේ සංස්කෘත භාෂාවෙන් බිහි වූ සාහිත්‍යයක් වන උපදේශ කථා සාහිත්‍යය සහ ඊට අයත් ප්‍රධානතම කෘතිය වන පඤ්චතන්ත්‍රය පිළිබඳ ව සාකච්ඡා කිරීම යි. ඉන්දිය සාහිත්‍යය, ඉන්දිය ශිෂ්ටාචාරය මූර්තිමත් කර දක්වන සිතුවම් පුවරුවක් වැනි යැයි කීම නිරවද්‍ය ය. විශ්ව උපදේශ කථා සාහිත්‍යය දෙස අවධානය යොමු කිරීමේ දී සංස්කෘත උපදේශ සාහිත්‍යය ඉන් ප්‍රමුඛස්ථානයක් උසුළන බව කිව හැකි ය.

උප+දිශ් ධාතුවට ඝඤ් ප්‍රත්‍යය එක් වීමෙන් නිපන් උපදේශ යන්නෙන් '1. උපදේශය, අවවාදය, අනුශාසනය, දැනමුතුකම, නිවේදනය, ආවේදනය, තොරතුරු දැනවීම, ශික්ෂණය, පුහුණුව 2. කරුණු දැක්වීම. 3. යමක් පිළිබඳ සපයනු ලබන සම්පූර්ණ විස්තරය, විශේෂ විස්තරය 4. ප්‍රථම පුහුණුව (Vidyasagara, 1900, 127 P.). 'උපදේශන' - උපදෙස් දීම, විස්තර කිරීම (අලගියවන්ත, 2004, පි. 172). යනාදී අර්ථ ගම්‍ය වෙයි.

භාරතීයයන් ස්වභාව ධර්මයට ළං ව එදිනෙදා දිවිපෙවෙත ගෙනයාම හේතුවෙන් උපදේශ කථාව බොහෝ ඇත කාලයක පටන් ම ජන ජීවිතයේ පොදු අංගයක් වී සාහිත්‍යයට ද ඇතුළත් වීම වළක්වනු නොහැකි විය. විනෝදය ලබා දීම, ජීවනෝපදේශ දානය, ශාස්ත්‍රාන්තර අධ්‍යාපනය, සමාජ සංශෝධනය හෝ සමාජ තත්ත්ව නිරූපණය වැනි දේ පරමාර්ථ කොට ගෙන කතන්දර ගෙතුණේ පසු කාලවල දී බව පෙනේ. මුල් ම අවධියේ දී ස්වාභාවික සිද්ධි, ස්වාභාවධර්මයේ ආශ්චර්යාද්‍රව්‍ය නිර්මාණ හා තදාශ්‍රිත වැ කල්පිත වූ අමානුෂ බල ආදී සත්ත්ව විශේෂයන්

ද ඔවුන්ගේ කතාවලට වස්තු වන්නට ඇත (Keith, 1993, 242 P.). පැරණි ඉන්දියානුවෝ ස්වාභාව සෞන්දර්යය ඉතා ළඟින් ඇසුරු කොට ජීවත් වූහ. එසේ ම ස්වාභාවධර්මය දේවත්වයෙහි ලා ආරෝපණය කරමින් යාඥා කළාහු පමණක් නොව යම් කිසි දෙයක් අවධාරණ කිරීම සඳහා උපදේශාත්මක උපමා කථා හා ප්‍රස්තාව පිරුළු ද ගෙනහැර දැක්වූහ. මෙවැනි උපදේශාත්මක වාක්‍ය හා පද්‍ය සංස්කෘත සාහිත්‍යයේ ආදි ම ග්‍රන්ථයන්හි පවා දක්නට ලැබේ. වැඩිහිටියන් වසයෙන් ආධුනිකයන්ට යම් යම් දේ පිළිබඳ උපදේශ ලබා දීම යෝග්‍ය යැයි සැලකූ බැවින් මෙසේ උපදේශ ග්‍රන්ථ රචනා කරන්නට ඇතැයි විශ්වාස කළ හැකි ය. එම කථා සාහිත්‍යය තුළ භාරතීය ජනයාගේ ජීවිතය, ආකල්ප, ක්‍රියා කලාප, ආචාර ධර්ම ආදිය මතු ව පෙනේ. මෙහි අනෙක් විශේෂ ලක්ෂණය නම් පුද්ගල නාමයන් අතහැර පශු,පක්ෂි හෝ වෙනත් සත්ත්ව විශේෂයක් මනුෂ්‍ය සංකේතරූපී ව ඉදිරිපත් කොට තිබීම යි. මෙහි දී සාකච්ඡා කරන උපදේශ කථාවන් අයත් වන්නේ ප්‍රබන්ධ ගණයට යි. ප්‍රබන්ධයක් යනු, සතුන් නිරූපණය කරන ගද්‍ය හෝ පද්‍යමය සංක්ෂිප්ත කථාවකි. එනම් පුද්ගලාරෝපණය කර හැසිරෙන සතුන් පිළිබඳ කථාවකි. මෙයින් සිදු කරනුයේ ගස්, ගල්, ඇළ-දොළ, ගංගා ආදි අජීවී වස්තු සජීවීකරණය කර දැක්වීම යි.

උපදේශ කථා සාහිත්‍යයේ ආරම්භය හා විකාශය දෙස බැලීමේ දී එය වෛදික යුගය දක්වා ම ඇතට දිව යයි. මානව ශිෂ්ටාචාරයේ ආරම්භයේ පටන් ම මිනිසාට උපදෙස් දීම සඳහා විවිධ ක්‍රම උපයෝගී කරගෙන ඇත. සමාජ ශෝධනය සඳහාත්, සමාජය නිවැරදි මගකට යොමු කරවීම සඳහාත් එය බෙහෙවින් අවශ්‍ය වූවකි. එසේ ම ස්වභාව ධර්මය සමීප ව ඇසුරු කළ භාරතීය ජනයා කථා කීමෙහි මෙන් ම ඇසීමෙහි ද දැක්වූ මහත් අභිරුචිය වෛදික භාරතීයයන්ගේ මුල් කාලයේ සිට ම නොයෙක් වර්ගයේ කථා ප්‍රචලිත ව පැවතීමෙන් අවබෝධ කරගත හැකිය. විශේෂයෙන් ම සත්ත්වයන් හා මිනිසුන් සම්බන්ධ කරගත් උපහැරණ, ප්‍රස්තාව පිරුළු ප්‍රකාශ කරමින්, ශ්‍රවණය කරමින් විනෝදාස්වාදය සලසා ගැනීමට වඩාත් සමත් වූහ යැයි සිතිය හැකි ය. මෙම යුගයේ බිහි වූ කථා උපදේශ කථා, මිථ්‍යා කථා සුරංගනා කථා හා වන කථා වසයෙන් වෙන් කිරීමට නොහැකි ව තිබුණි. එය හුදු විනෝදාස්වාදය මූලික කරගත්තක් විය (Keith, 1993, 242 P.).

උපදේශ සාහිත්‍යයේ මූලාරම්භය වූ වෛදික සාහිත්‍යය ශ්‍රැති හා ස්මෘති වසයෙන් කොටස් දෙකකි. ශ්‍රැති යනු, දෙවියන් විසින් හෙළිදරව් කරන ලදැ යි සැලකෙන චතුර්වේදය හා බ්‍රාහ්මණ ග්‍රන්ථ ය. ස්මෘති යනු, සාමාන්‍ය පුද්ගලයකු ආශ්‍රයෙන් රචනා වූ ග්‍රන්ථ ය. මේ සඳහා නිදසුන් ලෙස නාරද, මනු, බෘහත්කථා ආදිය දැක්විය හැකි ය. මේවායෙහි ද උපදේශාත්මක කොටස් දක්නට ලැබේ. මීට අමතර ව සෘග්වේදයේ 10 වන මණ්ඩලයේ 34 වන සුක්තය වන දාදු කැටයෙන් අත් මිදිය නොහැකි වීමෙන් තමාත්, තම පවුලත් අගාධයට වැටෙන්නට සිදුවන බව පවසන 'සුදුකාරයාගේ ගීතය' උපදේශාත්මක ලක්ෂණ ප්‍රකට කරවන්නකි. වේද ගායනා කරන විට බ්‍රාහ්මණයන් හා මැඩියන් සමාන කිරීමේ සෘග්වේදයේ 'මණ්ඩුක' සුක්තයේ එන මේ සඳහන ද ඒ අතර ඉතා ප්‍රකට වූවකි.

යාග කරන අවස්ථාවෙහි මන්ත්‍ර ගායනා කරන විට බ්‍රාහ්මණයන්ගේ ගායන ශබ්දය විවිධ ලෙස හඬ නගන මැඩියන්ට සමාන කොට දැක්වීමෙන් අපේක්ෂා කළේ මනුෂ්‍යයන්ගේ ස්වභාවය සතුන් අතර ද පවත්නා බව යි. එනම් මනුෂ්‍යයන් හා සත්ත්වයන් අතරෙහි කිසියම් ආකාරයක සම්බන්ධතාවක් පවත්නා බව යි. මෙහි දී බමුණන්ගේ සාම්ප්‍රදායික වදන් ගව, එළු ආදි සතුන්ගේ නාද රටා සඳහා උපමා කර ඇත. එසේ ම සරමා නම් දිව්‍ය බැල්ල හා පණින් අතර සාකච්ඡාවක් ද දක්නට ඇත. එහි දී සරමා බැල්ල පණින්ට දානයෙහි අනුසස් පහදා දෙයි. එම බැල්ල හා පණින් අතර මිත්‍රතාවක් ගොඩනැගී ඇය සහෝදරියක බවට පත් වූවාය. මේ අනුව පෙනෙන්නේ සෘග්වේද යුගයේ සිට ම සතුන් හා මිනිසුන් අතර සබඳතාවක් පැවති බව යි.

එපමණක් නොව සෘග්වේදයේ පෙනෙන යම - යම්, පුරුරවස් - උච්ච්චි ආදි සංවාද සුක්තයන් ද පසුකාලීන ආධ්‍යාන සාහිත්‍යයේ විකාශය සඳහා ඉවහල් වී ඇත.

මේ ආකාරයෙන් ආගමික පරිසරයකින් බිහි වූ සෘග්වේදයෙන් ආරම්භ වූ වෛදික ග්‍රන්ථ සමුදායෙන් සමාජයට නොයෙක් විෂයයන් අරබයා සදුපදේශ ඉදිරිපත් කෙරේ. තත්කාලීන ජනයාගේ බුද්ධි ප්‍රභාවයේ ස්වභාවය අනුව

ඇතැම් කාරණා අද්භූත ස්වරූපයන් ගත් නමුදු ඒවා අතර ප්‍රායෝගික සමාජ ජන ජීවිතය සාර්ථක කරගැනීමට අවශ්‍ය උපදෙස් අප්‍රමාණ වේ. ඒ අනුව වෛදික ග්‍රන්ථ සෘජුව ම උපදේශාත්මක ග්‍රන්ථ ලෙස නොහැඳින්වූව ද ඒවායෙහි උපදේශ අඩංගු වී තිබේ (වැගන්තලේ, 2013, පි. 80).

පූර්වකාලීන සෘග්, යජුර්, සාමන් සහ අථර්වන් ග්‍රන්ථවල මෙන් ම පසුකාලීන බ්‍රාහ්මණ, ආරණ්‍යක, උපනිෂද් යුගවල ග්‍රන්ථ ද මිනිසාගේ මෙලොව පරලොව උභය ජීවිත උදෙසා නොයෙක් ආකාරයේ ධර්ම, දර්ශන, ආගම් සහ උපදේශයන් සම්බන්ධ බොහෝ දේ සාකච්ඡා කරයි. ඉනුදු ක්‍රි.පූ 6වන ශතකය දක්වා ම ක්‍රම විකාසනයට භාජන වූ උපනිෂද් යුගයේ උපනිෂද් මුනිවරුන්ගේ උපනිෂද් ග්‍රන්ථවලට විශිෂ්ට තැනක් හිමිවෙයි. තමන්ට කැම සපයා දීමට නායකයකු සොයන බල්ලන්ගේ උපමාව හෝ උපහාසය ද, පළමුව ගොතකු විසින් ද, ඉක්බිති රණ භංසයකු විසින් ද, ඉක්බිති ජලජ පක්ෂියකු විසින් ද තරුණ සත්‍යකාමට දෙන උපදෙස් ද ඒ උපනිෂද්වල දක්නට ලැබේ. සුනඛයන්ගේ අහිරහස් උද්භිතයක් ගැන ද සඳහන් ය. මෙය උපදේශයක් දැක්වීමක් හෝ මෝක්ෂය පතා උමතු ලෙස බලු වන රැකි සෘෂිවරුන් පිළිබඳ කතාවක් හෝ විය හැකි ය. ඒ කුමක් හෝ වේවා මෙයින් එක් කරුණක් පැහැදිලි ය. භාරතීය චින්තන පටිපාටිය සතුන්ගේ සිතූම් පැතුම් හා ක්‍රියාවන් මගින් මිනිසුන් සිතූම් පැතුම් හා ක්‍රියාවන් දැක්වීමට උත්සුක වූ බව යි (Keith, 1993, 243 P.).

කිසියම් විස්තරයක් කොට එයින් ගත යුතු සත්‍යය අවධාරණ කිරීම සඳහා උපදේශාත්මක ප්‍රකාශන උපනිෂද් ග්‍රන්ථවලට පිවිස ඇති බවට සිතිය හැකි ය. කඨෝපනිෂදයෙහි එන මෙම සුක්තාර්ථය ද උපදේශාත්මක වූවකි.

“පරාව: කාමානන්‍යන්ති බාලාස්තෙ මාතොරියන්ති චින්තසා පාශම්
අථ ධීරා අමෘතත්වං විදිත්වා ධ්‍රැවමධ්‍රැවෙෂ්විභ න ප්‍රාර්ථයන්තෙ” (කැකුළාවල, 1961, පි. 140).

(මෝචයෝ බාහිර වූ කම් සැපත් අනුව යෙත්. ඔහු පැතිර පවත්නා මෘත්‍යුගේ වංශයට හසුවෙත්. එහෙත් අමෘතත්වය වටහා ගත් නුවණැත්තාහු නිත්‍ය මෙලොව අනිත්‍ය වූ දෑ අතර නොපතත්.)

වීරකාව්‍ය අවධිය වන විට සංස්කෘත සාහිත්‍යය ක්‍රමික ව ඉතා දියුණු තත්ත්වයකට පත් ව ඇත. එහි මහාභාරතයේ උපමා කථා ආශ්‍රයෙන් සහ ශාන්ති හා අනුශාසනා පර්වයන්හි ද උපදේශාත්මක අදහස් දක්වා ඇත. ‘සියලු සතුන් කෙරෙහි දෝහ නොකිරීම ද ක්‍රියාවෙන් සිතින්, වචනයෙන් අනුග්‍රහ කිරීම ද දානය ද සත්පුරුෂයන්ගේ පෙර පටන් පවත්නා ධර්මයකි’ යනුවෙන් අරුත් දෙන පහත ශ්ලෝකය ද උපදේශ ලක්ෂණ ප්‍රකට කරයි.

“අදෝහ: සර්වභුක්ෂු කර්මණා මනසා ගිරා
අනුග්‍රහශ්ච නාදං ච සතාං ධර්ම: සනාතන:” (ජයසූරිය, 1962, පි. 68).

වීරකාව්‍ය ආශ්‍රයෙන් උපදේශ සාහිත්‍යයේ ආරම්භය පිළිබඳ කරුණු අධ්‍යයනය කිරීමේ දී වෛදික සාහිත්‍යයේ තිරිසන් සතුන් මිනිසුන්ට උපදෙස් දීම සඳහා සෘජුව ම සම්බන්ධ කරගෙන නැති වුව ද දඟකාර බලලා හා ගිජුලිහිණියා පිළිබඳ කතාපුවත් උපදෙස් දීමේ ස්වරූපයෙන් ඇතුළත් කිරීම කෙරෙහි විශේෂ අවධානය යොමු කළ යුතු ය. ව්‍යාඝ්‍රයා, මීයා, තලගොයා හා වෘකයා ආදීන්ගේ උපකාරයෙන් ගොදුරක් ලබාගත් කපටි හිවලකු එම සතුන් හතර දෙනාට හිමි කොටස නොදී ඔවුන් රැවටූ අයුරින් පාණ්ඩවයන් ද රැවටිය යුතු යැයි මහාභාරතයේ දැක්වේ (Keith, 1993, 243 P).

එසේ ම මෙවැනි උපදේශාත්මක කරුණු දක්වන අවස්ථාවල දෘෂ්ටාන්ත කථා ද ඇතුළත් කර තිබේ. මහාභාරතයේ එන සයුර හා නදිය සංවාදය ද අවසන් වන්නේ ආදර්ශවත් උපදේශයකිනි. “විශාල ගස් නදී ප්‍රවාහයෙන් කැඩී බිඳී සයුරට ගසාගෙන යන්නේ නමුත් කුඩා පඳුරු සිඳි බිඳ දැමීමට සයුර ශක්තිමත් නොවන්නේ ඇයිදැ’යි සයුර ඇසූ ප්‍රශ්නයකට නදිය පිළිතුරු දෙන්නේ, දුර්වල වුව ද ගංගා ප්‍රවාහයට අවනත වී පසු ව නැඟී සිටින පැළෑටි විශාල රුක් මෙන් ඉදිරි නොයන්නේ ය” යනුවෙනි. මීට අමතරව ලීදට වැටුණු මිනිසා පිළිබඳ දෘෂ්ටාන්ත කථාව

ද අතිශය වැදගත් උපදේශ සපයයි. මහාභාරතයේ එන ශාන්ති හා අනුශාසනා යන පර්ව දෙක තුළ උපදේශාත්මක සාහිත්‍ය ලක්ෂණ විද්‍යමාන වේ (ජයදේව, 1961, පි. 21).

වීරකාව්‍යාදිය රචිත කාලයට ම අයත් බෞද්ධ ජාතක කථා ඇසුරින් සතුන් පාත්‍රයන් ලෙස යොදා ගැනීමේ භාරතීය උද්යෝගය කෙබඳු දැයි ප්‍රත්‍යක්ෂ වෙයි. බුදුරදුන් පාරමී පුරන අවධියේ කර්මානුරූප ව ඉපදීම සනාථ කරමින් තිරිසන් යෝනියේ ඉපිද උපාය කොඹලයෙන් හා බුද්ධි මිහිමයෙන් තම අභිලාෂයන් ජයගත් අයුරුත් තමන් සමඟ දිවි ගෙවූවන් ආරක්ෂා කර ඔවුන්ට සුවසෙන සැලසු අයුරුත් ජාතක කථාවල මැනවින් පිළිබිඹු වෙයි. බෞද්ධ ජාතක කථාවල ද සතුන්ගේ වර්ගය උපමා ලෙස යොදා ඇත. එසේ ම එම ජාතක කථාවන්හි හා පඤ්චතන්ත්‍රයේ එන ඇතැම් කථා අතර සමානත්වයක් ද දැකිය හැකි ය. නිදසුනක් ලෙස අපරික්ෂිතකාරකයේ 09 වැනි කථාව ජාතක පොතේ නළපාන ජාතකය හා සමානතාවක් දක්වයි. එමෙන් ම මිත්‍රභේදයේ 13 කථාව ජාතක පොතේ බක ජාතකයට සමාන ය. එ නිසා මෙහි දී නිගමනය කළ හැක්කේ මේ සාහිත්‍යාංගයන් දෙකට ම පොදු වූ ජනකතාවන්ගෙන් මේ ග්‍රන්ථ සියල්ලේ ම කතුවරුන් ආභාසය ලැබූ බව යි. සීහවම්ම, කපෝත, කපි, කක්කට ආදි ජාතක කථා එයට නිදසුන් ය. එමෙන් ම මේ පිළිබඳ තුලනය කර බැලීමෙන් පෙනෙන්නේ, ජාතක කථා හා පඤ්චතන්ත්‍රය ඇතුළු උපදේශ කථා අතර පවතින සමරූපී බවට හේතුව භාරතයේ පැවැති එක් ජනකතා මූලාශ්‍රයකින් මේ දෙවර්ගය සඳහා ම ආභාසය ලැබී තිබීම බව යි.

උපදේශ කාව්‍ය මනා සේ ප්‍රයෝජනයට ගෙන පිළියෙල කැරුණු ඉතා වැදගත් සාහිත්‍යාංගයකි. තිරිසන් කථාවල වර්තයන් මිනිසුන් නොව මිනිසුන් ලෙස සිතන, කථා කරන, හැසිරෙන තිරිසනුන් වන හෙයින් මේවාට තිරිසන් කථා යන නාමය යොදා ඇත. ඉන්දියානු සාහිත්‍යවලට පමණක් සීමා වූ මේ සාහිත්‍යාංගය විශේෂ සැලකිල්ලට භාජනය විය යුතුය (ගුරුගේ, 2010, පි. 138).

ගද්‍ය,පද්‍ය හා වම්පූ යනාදියෙන් එකක් තෝරාගත් භාරතීයයන් විසින්, කථාන්දර මඟින් අර්ථශාස්ත්‍ර, නීතිශාස්ත්‍ර ධර්මශාස්ත්‍රාදිය ශික්ෂණය කරන ලද බව භාරතීය සාහිත්‍ය ඉතිහාස කෘතීන්හි සඳහන් වේ. කථා ඇසීමට ප්‍රියත්වය ඇත්තවුන්ට උගන්වන දේ ඒ ඇසුරින් ධාරණය කරවීම සඳහා, කතාව උත්ප්‍රේරකයකි. ආරම්භයේ දී ජනකතා ඇසුරින් බිහි වී විනෝදය පිණිස පැවැති කථා, ග්‍රන්ථ කර්තෘවරුන්ගේ ශාස්ත්‍රීය ශික්ෂණයෙන් හැඩගැසී පරිපූර්ණ උපදේශ කථා සාහිත්‍යයක් ලෙස විකාශය විය. මෙසේ කලාත්මක රසවින්දනයටත්, සදාචාරාත්මක ජීවිතයක් තුළින් ප්‍රඥා ප්‍රතිලාභයටත්, එයින් ම පුද්ගලයාගේ උභයලෝකාර්ථ සංසිද්ධියටත් මඟ කියාදෙන සදුපදේශ ප්‍රදානය කිරීම උපදේශ කථා සාහිත්‍යයේ ප්‍රමුඛ කාර්යභාරය බවට පත් විය.

මෙලෙස ආරම්භ වූ සංස්කෘත උපදේශ කථා සාහිත්‍යයෙහි ප්‍රවර්ධනය විශ්ණුශර්මන්ගේ පඤ්චතන්ත්‍රය, නාරායණශර්මන්ගේ හිතෝපදේශය, ක්ෂේමේන්ද්‍රගේ බාහත්කථාව, සෝමදේවයන්ගේ කථාසරිත්සාගරය වැනි උපදේශාත්මක කෘතීන් ඔස්සේ විකාසනය විය. එසේ ම උපදේශ සාහිත්‍යයේ විකාසනය ප්‍රකට කරන ග්‍රන්ථ ලෙස සංස්කෘත ශතක කාව්‍යය ද වැදගත් වේ. මහායාන සම්ප්‍රදායට අයත් ආචාර්යවරුන් විසින් ආරම්භ කළ 'ශතක කාව්‍ය සම්ප්‍රදාය' හුදෙක් උපදේශ ඉදිරිපත් කිරීම අරමුණු කරගත් ග්‍රන්ථ සමුදායක් වෙයි. ක්‍රි.ව. දෙවන සියවසේ නාගර්ජුන හිමියන් විසින් රචිත යෝගශතකය හා ප්‍රඥාශතකය ද ක්‍රි.ව. 3 වන සියවසේ දී ආර්යදේව හිමියන් විසින් රචිත වතුර්ශතක, කර්මශතක ආදියෙන් ද එකී උපදේශාත්මක කාව්‍ය පරම්පරාව ඇරඹිණි. (වැගන්තලේ, 2013, පි. 83).

මුල්කාලීන ව රචිත ශතක ග්‍රන්ථ ශාංගාරය මූලික කරගත්ත ද පසුකාලීන ශතක ග්‍රන්ථ උපදේශාත්මක අංශයට නැඹුරු වූ ආකාරයක් දත හැකි ය. වාණකා, නීති, වෛරාග්‍ය, ආදිය ඊට නිදසුන් වේ. ඒ හා සමඟම ව රචනා වූ වික්‍රමවර්තය, පඤ්චවිස කථා සංග්‍රහය ආදියෙහි ද උපදේශ ඇතුළත් වේ. මේ ආකාරයට ආරම්භ වී විකාශය වූ මෙම උපදේශ සාහිත්‍යය ලොව අතිශය ජනප්‍රියත්වයට පත් ව තිබේ. මිනිසා සුමඟට යැවීමට හා යහපත් ජීවිතයක් ගත කිරීමට අවැසි උපදේශවලින් මෙම සාහිත්‍යය සමලංකෘත ය. සංස්කෘත උපදේශ සාහිත්‍යය පිළිබඳ ව සලකා බැලීමේ දී පෙනෙන තවත් ලක්ෂණයක් නම් සමාජයේ විවිධ අංග කෙරෙහි අවධානය යොමු කිරීම

යි. වර්තමාන මිනිසකු සේ ජීවත් වීමටත් මනා පෞරුෂයක් ගොඩනංවා ගැනීමටත් ලෝකයේ තත්ත්වය අවබෝධ කර ගැනීමටත් උපදේශ ලබා දීම හර්තෘහරීන්ගේ නීති, ශාංගාර හා වෛරාග්‍ය යන ශතකයන්ගෙන් කෙරෙයි. ඒ හා සමාන ම උපදේශාවලියක් නවරත්නයෙන් ද දැක්වේ. මෙය වික්‍රමාදිත්‍ය රජු දවස විසූ ධන්වන්තරී ආදී රාජ සභා කවින් නව දෙනෙකු විසින් රචිත ශ්ලෝක සංග්‍රහයක් ලෙස සැලකේ. බුදුදහම ඇසුරින් සකස් කරන ලද ශාන්තිදේවාචාරීන්ගේ බෝධිවර්ෂාවතාරය මිනිස් ජීවිතය සසරින් එතෙර කරවීමේ ප්‍රතිපදා මාර්ගයක රැඳවීමට යත්ත දරයි. දාමෝදරගුප්තගේ සමය මාතෘකාව හා කුටිටිනීමන නම් කෘති කාමුක ලෝකයේ හැසිරෙන්නවුන්ට උපදේශ ලබා දෙයි. වේශ්‍යා වෘත්තියේ දුර්විපාක පැහැදිලි කරන ජල්හණගේ මුත්ඛෝපදේශය තවත් උපදේශ සංග්‍රහයකි. ජෛන ධර්මය ඇසුරු කර ඉගැන්වෙන යුතුකම් හා තාපස වුත ආදිය ගැන ද එහි කරුණු දැක්වෙයි.

2. සාකච්ඡාව

මෙම පර්යේෂණ මාතෘකාවට අනුබද්ධ වන්නේ මෙම උපදේශ සාහිත්‍යයට අයත් ප්‍රධානතම කෘතිය වන පඤ්චතන්ත්‍රය යි. කෘතිය ගැන විමසීමට පෙර තන්ත්‍ර ශබ්දය ගැන විමසිය යුතු වේ 'තන්ත්‍ර' ශබ්දය ශබ්දකෝශයන්හි විස්තර කර ඇත්තේ මෙලෙසිනි. තන්ත්‍ර - (රාජ්‍යට්ඨි, හේතු:, උභයාර්ථප්‍රයෝජකම්, කාරණම්) (Radh Kantha, 1967).

දීපේගොඩ වන්දවිමල හිමියන් (1866-1946) තමන්ගේ පඤ්චතන්ත්‍ර ව්‍යාධ්‍යාවේ ප්‍රස්තාවනාවේ මේ ගැන දක්වා ඇති සටහන ඉතා වැදගත් වන්නකි. "මෙහි තන්ත්‍ර යනු කවර අර්ථයක පවතීදැයි නිශ්චය කිරීම තරමක් දුෂ්කරවැ පවතී. හර්ටෙල් එය 'යහපත් අර්ථය' යන අදහස දේ යැයි කියතත් සංස්කෘතයෙහි තන්ත්‍ර යනු එබදු අදහසක නොපවතී යයි දාස්ගුප්ත කියයි. ත්‍රිකාණ්ඩශේෂයෙහි 'ඉති කර්තව්‍යතා තන්ත්‍රම් උපායශ්ච ද්විසාධක:' යි කී හෙයින් කළයුතු ක්‍රමය තන්ත්‍ර යැයි සිතිය හැකි බව ද, අමරකෝශයෙහි 'තක්ත්‍රං ප්‍රධානෙ සිද්ධාන්තේ' යි එන හෙයින් 'සිද්ධාන්ත රැසක්' යනු හෝ මෙහි අර්ථය විය හැකි ය. කීත් පවසන්නා සේ 'තන්ත්‍ර' යනු 'පරිච්ඡේදය, උපාය, වර්තාදර්ශය, උපදේශාත්මක හෝ ප්‍රමාණාත්මක හෝ සංග්‍රහය, යන මෙයින් එකක් පවසායයි සිතිය යුතු ය."

පඤ්චතන්ත්‍රයේ මූලික අරමුණ වූයේ දරුවන් තිදෙනකුට සදාචාරය පිළිබඳ අවබෝධය ලබා දීම යි. එහි දී ධර්මය හා සමාජීය ව්‍යවහාරය පිළිබඳ අවබෝධයක් ලබා දීම ප්‍රධාන විය. පඤ්චතන්ත්‍රයේ අභිප්‍රාය වූයේ රජ කුමරුන්ට මෙන් ම සෙස්සන්ට ද ජීවත්වීම හා පැවැත්ම සඳහා අවශ්‍ය ආචාර ධර්ම පද්ධතියක් කියා දීම ය. ඒ නිසා ඊට සරිලන අයුරින් වන සතුන් මුල්කොට ගත් ජනකතා කොටසක් සකසා ගෙන ඇත. ඒ අනුව භාරතීය ධර්ම ශාස්ත්‍රයන්හි පරමාර්ථය ද මෙහි කථා තුළින් අපේක්ෂා කළා විය හැකි ය. මෙකී කරුණ එහි ප්‍රස්තාවනාවේ දැක්වෙනුයේ මෙලෙසිනි.

सकलशास्त्रसारं जगति समालोक्य विष्णुशर्मदम् ।

तन्त्रैः पञ्चभिरेतच्चकार सुमनोहरं शास्त्रम् ॥ (පඤ්චතන්ත්‍රය, 1950, ශ්. 3).

නීතිශාස්ත්‍ර දන්නා විෂ්ණුශර්ම නම් පඬිවරයා විසින් සියලු නීති ග්‍රන්ථය පිරික්සීමෙන් තන්ත්‍ර පහකින් යුතු වූ මෙම පඤ්චතන්ත්‍ර නම් නීති ශාස්ත්‍රය කළ බව යථෝක්ත ශ්ලෝකයේ අදහස යි. මින් උගන්වනු ලබන නීතිශාස්ත්‍රය පුද්ගලයකු විසින් අනිවාර්යෙන් ම හැදැරිය යුතු ශාස්ත්‍රයක් ලෙස නිර්දේශ කර ඇති අතර එමඟින් අර්ථ, ධර්ම, කාම හා මෝක්ෂ යන වතුර්වර්ග සම්පත්තිය ළඟා කරගත හැකි යැයි භාරතීයයා විශ්වාස කෙළේ ය. එය හැදැරීම කිසි විටෙක පරිහානියට පත් නොවී සිටීමේ හේතුවක් වසයෙන් විර සම්භාවිතය. එහෙයින් ම ඔවුහු මෙසේ කීහ.

"අධිතෙ ය ඉදං නිත්‍යං නීතිශාස්ත්‍රං ශ්‍රුණෝති ව

න පරාභවමාජනෝති ශක්‍රාදපි කදාවන” (පඤ්චතන්ත්‍රය, 1950, ශ්. 10).

මෙය නීති ශාස්ත්‍ර ග්‍රන්ථයක් බවට වඩාත් ප්‍රත්‍යක්ෂ වන්නේ ඔහු කෘතිය ආරම්භයේ දී නීති ශාස්ත්‍ර පූර්ව පුරුෂයන්ට කරන නමස්කාරයෙනි.

“මනවෙ වාවස්පතයෙ ශුක්‍රාය පරාශරාය සසුතාය

වාණකායාය ච විදුෂෙ නමොස්තු නයශාස්ත්‍රකර්තෘභායා:” (පඤ්චතන්ත්‍රය, 1950, ශ්. 2).

(පණ්ඩිත වූ මනුහට ද, වාහස්පතිට ද, ශුක්‍රහට ද, පුතා සහිත පරාශරට ද, වාණකාහට ද, නීති ශාස්ත්‍රකාරකයන්ට ද නමස්කාර වේවා)

පඤ්චතන්ත්‍රය යනු කාණ්ඩ පහක එකතුවකි. එම තන්ත්‍ර පහ මෙසේ ය.

- මිත්‍රභේද
- මිත්‍රසම්ප්‍රාප්ති
- කාකෝලුකිය
- ලබ්ධිප්‍රණාශ
- අපරික්ෂිතකාරක වසයෙනි.

එසේ වුව ද ඇතැම් පරිවර්තන හා අනුවර්තනයන්හි මෙම ග්‍රන්ථයේ නාමය විවිධ අභිධානයන්ගෙන් හඳුන්වා ඇත. එනම් ක්‍රි.ව. 570 දී ප්‍රකාශ වී යැයි සැලකෙන සිරියානු අනුවාදයෙහි නාමය වන්නේ ‘කලිලහ හා දමනග’ වසයෙනි. ක්‍රි.ව. 750 දී පළවිණැ’යි සැලකෙන අරාබි අනුවාදයෙහි ‘කලිලහ හා දිමනග’ වසයෙන් හඳුන්වා ඇත. සැබැවින් ම මේ නාමයන් පඤ්චතන්ත්‍ර මිත්‍රභේද තන්ත්‍රයේ පැනෙන සිවලුන් දෙදෙනෙකුගේ නමිහි විකෘත රූප ලෙසින් පෙනේ. ඒ ‘කරටක හා දමනක’ යන සිවලුන් දෙදෙනෙකුගේ නාමයෝ ය. කෙසේ වුව ද පසුකාලීන උපදේශ ග්‍රන්ථයක් වන ‘හිතෝපදේශය’ පඤ්චතන්ත්‍රය පාදක කොටගෙන රචනා වූවක් බැවින් එහි වූ ‘පඤ්චතන්ත්‍රාත් තථානාස්මාද්ග්‍රන්ථාදාකෘෂ්‍ය ලිඛ්‍යතේ’ (මූලර්, 1864, පි. 3). යන පාඨයෙන් පෙනේ. එසේ ම දක්ෂිණ හා නේපාල සංස්කරණයන්හි ග්‍රන්ථ නාමය වන්නේ ද පඤ්චතන්ත්‍ර යන්නයි. සියලු කාරණා සලකා බැලීමෙන් මෙම ග්‍රන්ථයේ සැබෑ නාමය ‘පඤ්චතන්ත්‍ර’ ලෙසින් ම සැලකිය හැකිය (පඤ්චතන්ත්‍ර ලබ්ධිප්‍රණාශම්, 2018, ප්‍රස්තාවනා).

මෙහි කථා මූලයේ ම ‘අස්ති දාක්ෂිණාතො ජනපදෙ මහිලාරොපාං නාම නගරම්. තත්‍ර සකලාර්ථකල්පදූම: ප්‍රචරනාපමුකුටමණිමරීචිමඤ්චරීචවයචර්චිතචරණයුගල: සකලකලාපාරඬිගතො ‘මරශක්තිර්නාම රාජා බහුව. තසාය ත්‍රය: පුත්‍රා: පරමදුර්මේධසෝ බහුශක්තිරු’ග්‍රශක්ති රනේකශක්තිශ්චේති නාමානො බහුව’ (පඤ්චතන්ත්‍රය, 1950, පි. 2). යනුවෙන් සඳහන් වන පරිදි මෙය රචනා කිරීමට හේතු වූයේ මහිලාරෝපා නගරයේ අමරශක්ති රජුගේ ශාස්ත්‍රවිභීන පුතුන් තිදෙනා වන බහුශක්ති, උග්‍රශක්ති හා අනන්තශක්ති යන අයට නීති ශාස්ත්‍රය ඉගැන්වීම යි. රජුගේ නම සහ ඔහුගේ පුතුන් තිදෙනාගේ නම් ‘ශක්ති’ යන අර්ථයෙන් අවසන් වේ. (එය සෑම විට ම පුරුෂාධිපත්‍යය සමඟ සම්බන්ධ වේ. අමරශක්ති යන්නෙහි තේරුම ‘දෙවියන්, සදාකාලික බලය හා බලවත් මිනිසෙක්’ යන්න යි.) මේ මෝඩ පුතුන් තිදෙනා නිසා රජු අතිශය කලකිරීමෙන් හා දුකින් කාලය ගත කෙළේ ය. රජු කෙසේ හෝ මොවුන් ඤාණවන්තයන් බවට පත් කළ යුතු යැයි සිතා රාජ සභාව කැඳවා සිය ආවේගයන්, දුකත්, අසහනයන් ප්‍රකාශ කෙළේ ය.

“අජාතමුඛමූර්ඛෙභොයා මාතාජාතො සුතො වරම්

යතස්තො ස්වල්පදුක්ඛාය යාවස්ථිවං ජඩො දභේත්” (පඤ්චතන්ත්‍රය, 1950, ශ්. 4).

(නුපන්, මළ, මෝඩ පුතුන් අතර මළ, නුපන් පුතුන් දෙදෙනා උතුම් වේ. යම් හෙයකින් ඔහු දෙදෙන ස්වල්ප දුක් සඳහා වේ. මෝඩ පුත්‍රයා නිසා ජීවිතාන්තය තෙක් දැවේ.)

මෙසේ ශ්ලෝක පහකින් නූගත්කමේ විපාක හා උගත්කමේ වැදගත්කම පැහැදිලි කරමින් තම පුතුන් තිදෙනා ඤාණවන්තයන් බවට පත්කර තමාට සැනසුම ලබා දෙන ලෙස පන්සියක් පඬිවරුන්ගෙන් ඉල්ලා සිටියේ ය. එවිට රාජ සභාවේ විසූ සුමති නම් ඇමතිවරයා මෙසේ පැවසී ය.

“අනන්තපාරං කිල ශබ්දශාස්ත්‍රං ස්වල්පං තථායුර්බහවශ්ව විස්තා:
සාරං තතො ග්‍රාහ්‍යමපාස්‍ය එල්ල භංසෙර්සථා ස්මරම්වාම්බුමධ්‍යාත්” (පඤ්චතන්ත්‍රය, 1950, ශ්. 9).

(ශබ්ද ශාස්ත්‍රයේ කෙළවරක් නැත. එසේ වුව ද ආයුෂ ටික ය. උවදුරු බොහෝ ය. භංසයන් විසින් ජලයේ කිරි පමණක් බොන්නාක් මෙන් ශාස්ත්‍රයේ නිසරු දෙය අතහැර සාරය ගත යුතු ය.)

මෙසේ ප්‍රකාශ කරමින් සකල ශාස්ත්‍රයෙහි පරතෙරට පැමිණි විෂ්ණුශර්මන් නම් බමුණු පඬිවරයාට මේ පුත් කුමරුවන් තිදෙනා භාර කරන මෙන් ඔහු රජුගෙන් ඉල්ලා සිටියේ ය. ‘තදස්ත්‍රාස්ති විශ්ණුශර්මා නාම බ්‍රාහ්මණ: සකලශාස්ත්‍රපාරඬිගමශ්ඡාසංසදිලබ්ධිකීර්ති:, තස්මෙ සපර්පයත්වේ’නාන්. ස නුනං ද්‍රාක්ප්‍රබුද්ධාන්කර්මයාතී’ති’ (පඤ්චතන්ත්‍රය, 1950, පි. 4). ඉන් පසු ව රජතුමා විෂ්ණුශර්මන් පඬිතුමා ගෙන්වා විමසූ විට මාස හයකින් නීති ශාස්ත්‍රය විෂයයෙහි ඥානවන්තයන් බවට පත් කිරීමට පොරොන්දු වී කුමාරවරුන් භාර ගත්තේ ය.

ඒ අනුව භාරතීය ධර්ම ශාස්ත්‍රයන්හි පරමාර්ථය ද පඤ්චතන්ත්‍රයේ කථා තුළින් අපේක්ෂා කළා විය හැකි ය. එය කෘතිය මූලාරම්භයේ මෙසේ සඳහන් කරයි. “තත: ප්‍රහානොත්පඤ්චතන්ත්‍රකං නාම නීතිශාස්ත්‍රං බාලාවබෝධනාර්ථං භූතලෙ ප්‍රචාත්තම්” (පඤ්චතන්ත්‍රය, 1950, පි. 4). එතැන් සිට පඤ්චතන්ත්‍ර නම් නීති ශාස්ත්‍රය බාලයන්ගේ අවබෝධය පිණිස ලෝකයේ පැවතුණි).

කුමක් සඳහා මේ ග්‍රන්ථය රචනා කරන ලද්දේ ද යනු, කථාමුඛයෙහි එන අමරශක්ති රජුගේ ‘අර්ථශාස්ත්‍රංප්‍රතිද්‍රාශ්ඨා’නන්‍යසදාශාන්විද්ධාසි’ (පඤ්චතන්ත්‍රය, 1830, පි. 5). යන පාඨයන්ගෙන් හෙළි වේ. එහෙත් මේ ග්‍රන්ථය රචිත කාලයෙහි පැවැති දේශපාලනමය වූ ද සමාජමය වූ ද තතු විමසා බලන විට රජ කුමරුවන්ට නීති ශාස්ත්‍රය ඉගැන්වීමට පමණක් නොව සංස්කෘත භාෂා ඥානය ද ඒ සමඟ ම දෙනු පිණිස මෙය රචිත බව පෙනේ. ශිලාලිපි මගින් හෙළිවන තොරතුරු අනුව සංස්කෘත භාෂාව උසස් සාහිත්‍ය මාධ්‍යයක් හෙවත් භාෂාවක් වසයෙන් දියුණු වීමට මූලපිරු මෑත යුගය ආරම්භ වන්නේ ක්‍රි.පූ. 2 වන සියවසින් පසු භාගයේ ය. රාජ සභා භාෂාව වසයෙන් සංස්කෘතය ව්‍යවහාරයට පැමිණීමත් සමඟ මේ යුගය ඇරඹිණ. එහෙයින් කුමරුවන්ට ඒ භාෂාව ඉගැන්වීම සඳහා පාඩම් පොත් අවශ්‍ය විය. ඔවුන් විසින් උගත යුතු නීති ශාස්ත්‍රයන් සමඟ ම එය රසවත් ලෙස ඉගැන්වීමට දැරූ උත්සාහයක ප්‍රතිඵලයක් ලෙසින් මේ පඤ්චතන්ත්‍රය බිහි වූ බව කිව හැකි ය.

තම පුතුන්ට ඉගැන්වීම වෙනුවෙන් ගම්වර සියයක් දීමට රජු කැමැත්ත පළ කළ ද විශ්ණුශර්මන් එය ප්‍රතික්ෂේප කොට ඇත්තේ ශාස්ත්‍රය විකිණීම නුසුදුසු ක්‍රියාවක් වන හෙයිනි.

“නාහමර්ථලිප්සුර්බුචිම්. මමාශිතිවර්ෂස්‍ය ව්‍යාවාත්තසර්වේණ්ද්‍රියාර්ථස්‍ය න කිඤ්චිදර්ථේන ප්‍රයෝජනම්.” (පඤ්චතන්ත්‍රය, 1950, පි. 4).

(මම ධනය ලබනු කැමැත්තේ නොවෙමි. අසූ වයස් ඇති මට ධනයෙන් ප්‍රයෝජන නොමැත).

කතුවරයාගේ ඉහත ප්‍රකාශයෙන් ඔහු ඉතා පරිණතභාවයට පත් කීර්තිමත් පඬිවරයකු බව හැඟේ. එසේ ම ඔහු තුළ සිය ශිල්පඥානය කෙරේ දැඩි ආත්ම විශ්වාසයක් ද ඇත. මාස හයකින් පුතුන්ගේ ශිල්පඥානය ලබා දෙන බවට සහතික වන්නේ ඒ නිසා ය.

අසූ වයසැති මොහු එම ශාස්ත්‍ර විහිත රජදරුවන් භාරගෙන ඔවුන්ට උගන්වනු පිණිස තන්ත්‍ර පහක් රචනා කෙළේ ය. එය පඤ්චතන්ත්‍රය නම් විය. “විශ්ණුශර්මා’පි තානාදාය තදර්ථං ‘මිත්‍රභේද මිත්‍රසම්ප්‍රාප්ති කාකෝලුකීය

ලබ්ධිප්‍රණාශා'පරීක්ෂිතකාරකාණි චේති පඤ්ච තන්ත්‍රාණි රචයිත්වා පාඨිතා ස්තෙ රාජපුත්‍රා:' (පඤ්චතන්ත්‍රය, 1950, පි. 5).

තව ද ඉහත කී සෘෂිවරුන් ප්‍රකාශිත නීති ශාස්ත්‍රය මැනවින් හදාරා ඒ පිළිබඳ වූ ගැඹුරු දැනුමකින් යුත් සියලු ශිල්ප ශාස්ත්‍රයෙහි පරතරට පත් ශාස්ත්‍රඥයකු වූ විෂ්ණුශර්මන් නම් පඬිවරයා විසින් පඤ්චතන්ත්‍රය රචනා කරන ලද බව ග්‍රන්ථාරම්භයේ දැක්වෙන්නේ මෙලෙසිනි.

“සකලාර්ථශාස්ත්‍රසාරං ජගති සමාලෝකා විෂ්ණුශර්මේදම්
තන්ත්‍රො: පඤ්චභිරේතවිචකාර සුමනොහරං ශාස්ත්‍රම්” (පඤ්චතන්ත්‍රය, 1950, ශ්. 3).

කෙසේ හෝ ග්‍රන්ථ රචනා ගෞරවයට පාත්‍රව ඇති මේ විෂ්ණුශර්මන්ගේ උගත්කම නම් මේ පොතෙන් ම පළ වේ. නීති ශාස්ත්‍රයෙහි හා කලාවෙහි නිපුණයකු වූ විෂ්ණුශර්මන් කෙනෙකු ගැන විශාඛදත්ත කෘත ‘මුද්‍රාරාක්ෂස’ නාටකයෙහි ‘වාණකා’ ගේ මුඛයෙන් මෙසේ කියැවෙයි. ‘අස්ති වාස්මාකං සභාධ්‍යායි මිත්‍රං විෂ්ණුශර්මා නාම බ්‍රාහ්මණ:...' යනුවෙනි. බොහෝ භාරතීය විද්වත්හු පඤ්චතන්ත්‍ර කර්තෘ මොහුයැයි නිගමනය කරති. පඤ්චතන්ත්‍රයෙහි කීප පළක ම ‘වාණකා’ නාමය සඳහන් කොට ඇත. වාණකා චන්ද්‍රගුප්ත (ක්‍රි.පූ. 321-297) රජුගේ පුරෝහිතයා විය. එසේ කල මේ පොත රචිත වූයේ ක්‍රි.පූ. 4 වැනි සියවසින් මොබ විය යුතුය. (බලගල්ලේ, 2001, පි. 6).

“පඤ්චතන්ත්‍රය නම් සංස්කෘත කථා එකතුව තරම් ලෝක සාහිත්‍යයේ වෙනත් හින්දු සාහිත්‍යික කෘතියක් මෙතරම් වැදගත් කාර්යභාරයක් ඉටුකර නොමැත. බයිබලය හැර වෙනත් කිසිදු කෘතියක් පඤ්චතන්ත්‍රය තරම් සංස්කරණය වී නොමැත.” (ග්‍රැන්ක්ලින් එඩ්ගර්ටන් 1885-1963)

පරිවර්තන සාහිත්‍යික කෘතියකට දෙන ලද හොඳ ම ප්‍රශංසාව නම් මෙයයි. ඉන්දියාවේ පඤ්චතන්ත්‍රය විවිධ අරමුණු සඳහා නැවත නැවත සංස්කරණය කොට ප්‍රධාන ඉන්දියානු භාෂාවකට ම පරිවර්තනය කර ඇත. පූර්විකාවේ පඤ්චතන්ත්‍රයේ කතුවරයා විෂ්ණුශර්මන් බවට හඳුනාගත්ත ද කෘතිය තුළ කතුවරයා ගැන වැඩි යමක් සඳහන් නොවේ. හර්ට්ල් සහ එඩ්ගර්ටන් පවසන්නේ මෙහි කතුවරයා හින්දු භක්තිකයකු බව යි. (Panchatantra, 1949, introduction).

බොහෝ සංස්කෘත ග්‍රන්ථ කර්තෘත්වය සහ කාල නිර්ණය මත විවාදාත්මක කරුණුවලට භාජනය වෙයි. පඤ්චතන්ත්‍ර පෙරවදනෙහි සඳහන් වන පරිදි මෙය රචනා කොට ඇත්තේ විෂ්ණුශර්මන් නම් බ්‍රාහ්මණයෙකි. පඤ්චතන්ත්‍ර කතුවරයා ලෙස ඔහු සලකනු ලබන්නේ එම නිසාවෙනි. පඤ්චතන්ත්‍රය තුළ මහාදේව දෙවියන්ගේ නාමය නිරතුරුව ම සඳහන් කරන නිසා කතුවරයා ශිව භක්තිකයකු බව සිතිය හැකි ය. කෙසේ වෙතත් සංස්කෘත සාහිත්‍ය සම්ප්‍රදායට අනුව නිර්මාතෘ විසින් ම වර්තයක් ලෙස පෙළෙහි තමාගේ නම සඳහන් කරනු ලබයි. මෙහි අනෙකුත් නම් මෙන් විෂ්ණුශර්මන් නාමය පරිකල්පනීය විය හැකි ය. එපමණක් නොව ඔහු පඤ්චතන්ත්‍ර කතුවරයා බවට පිළිගත හැකි නම්, ඔහු ගැන සෙසු තොරතුරු දක්වා නොමැත්තේ ඇයි ද යන්න ප්‍රශ්නාර්ථයකි. එසේ ම ඒ හා සමකාලීන සාහිත්‍ය ග්‍රන්ථයන්හි ද මොහු ගැන කරුණු සඳහන් නොවේ. මෙහි කතුවරයා වන විෂ්ණුශර්මන් අර්ථශාස්ත්‍රයේ කතුවරයා වන විෂ්ණුගුප්ත මිස වෙනත් අයකු නොවන බවට මතයක් ද පවතී. මෙම තර්කයට ස්ථාවරත්වයක් නොමැත.

මෙම කෘතිය රචිත කාලය පිළිබඳ ව උගතුන් අතර විවිධ මතභේද දක්නට ලැබේ. එහෙත් බොහෝ උගතුන්ගේ මතය වන්නේ ක්‍රි.ව. 1-5 අතර කාලය තුළ මෙය රචනා කරන්නට ඇති බව යි. මේ සඳහා සාධක ලෙස ඔවුහු කෘතියේ අන්තර්ගත බෞද්ධ අදහස්, දිනාර නම් රෝම කාසිය, මනුස්මෘතිය හා මහාභාරතයේ එන අදහස් ආදිය දක්වති. (තිලකසිරි, 1999, පි. 160).

පඤ්චතන්ත්‍රයේ නිශ්චිත සම්භවය විවාදයට තුඩු දෙන්නක් වුව ද පොදු එකඟතාව නම් මෙම කතා ක්‍රි. පූ. 3 වන සියවසේදී බෞද්ධ ජාතක කථා අයත් කාලයේ දී පාඨයක් ලෙස එකට සම්පාදනය කිරීමට පෙර එක් පරම්පරාවකින් වාචික ව සම්ප්‍රේෂණය වූ ජනකතා ලෙස ඇරඹී බව යි.

පඤ්චතන්ත්‍රය රචනා වූයේ භාරතයේ බෞද්ධාගම ක්‍රමයෙන් පරිහානියට යමින් සිටි අවධියක බව පැහැදිලි ය. මෙය සිදුවූයේ භාරතීය සංස්කෘතියේ ස්වරූණමය යුගය ලෙස සැලකෙන ක්‍රි.ව. 4 වැනි හා 5 වැනි සියවස්වලට අයත් ගුප්ත යුගයේ ය. ග්‍රන්ථය ලියැවුණේ ද බමුණු ඇදුරකු විසින් ක්ෂත්‍රිය කුමාරවරුන් තිදෙනෙකුගේ බුද්ධි ප්‍රබෝධනය පිණිස ඔවුනට උපදේශ කථා කියා දීමේ ස්වරූපයෙනි. කතා කීම සඳහා වියතුන් භාවිත කළ සංස්කෘත භාෂාව ම යොදා ගැනීම එය වඩාත් තහවුරු කරයි. එහි ශෛලිය හා භාෂාව ද දශකුමාරවර්ත (6 වැනි සියවස) හා කාදම්බරී (7 වැනි සියවස) වැනි කෘතීන්ට වඩා සරල බවක් ද පෞරාණික භාවයක් ද උසුළයි. වින්ටර්නිට්ස් හා තෝමස් වැනි අපරදිග පඬිවරුන් එය ක්‍රි.ව 300 පමණේ දී රචනා වන්නට ඇතැයි සැලකූ අතර 1915 දී පඤ්චතන්ත්‍රයේ සංස්කරණයක් පළ කළ ජොහන්නස් හර්ටල් පඬිවරයා ද එම මතයට අනුකූල බවක් දැක්වී ය. එහෙත් එය රචනා වූයේ ගුප්ත රාජ සමයේ නම්, එය සිවුවැනි සියවසට වඩා පැරණි විය නොහැකි ය. සිවුවැනි සියවසේ අග භාගයේ දී රචනා වූහ යි සැලැකෙන ආර්යගුරුයන්ගේ ජාතකමාලාවත් පඤ්චතන්ත්‍රයත් ගද්‍ය-පද්‍ය මිශ්‍රණය අතින් සමානතාවක් ඉසිළුව ද පඤ්චතන්ත්‍රයේ සරල බස හා ශෛලිය ජාතකමාලාවට වඩා පැරණි කාලපරිච්ඡේදයකට අයත් ලෙස සැලැකීමට අපට සිදු වේ. මෙම ශ්‍රේෂ්ඨ කෘතිය රචනා වූයේ කවර වර්ෂයකදැ'යි හරිහැටි කිව නොහැකි වුවත්, දළ වසයෙන් එය ක්‍රිස්තු වර්ෂයෙන් තුන්වැනි හෝ සිවුවැනි සියවසට ඇතුළු කිරීමට තරම් ප්‍රමාණවත් සාක්ෂි අප සතුව ඇත (මාරසිංහ, 1995, පි. 147).

තුන්වන සියවසේ දී පමණ සාහිත්‍යමය ස්වරූපයෙන් උපකල්පිත ව ආරම්භ වූ ඉන්දියානු සත්ත්ව කථා එකතුවක් වන පඤ්චතන්ත්‍රය වඩාත් පුළුල් ලෙස පැතුරුණු සහ පරිවර්තනය කරන ලද සාහිත්‍ය සංයුතියකින් එකකි. මුල් සංස්කෘත කෘතිය නැති වී ගොස් ඇති අතර එහි අන්තර්ගතය හා ස්වරූපය අර්ධ වසයෙන් සංරක්ෂණය කර ඇති අතර බොහෝ විට පරම්පරාවෙන් පැවත එන්නන් සංශෝධන සහ පරිවර්තන රාශියක් මගින් පරිවර්තනය කර ඇත. තියඩෝර් බෙන්ට්, ජොහන්නස් හර්ටල්, ෆ්‍රැන්ක්ලින් එඩ්ජර්ඩන් විසින් කරන ලද මුල් අධ්‍යයනයන් මගින් භාෂා පණහකට වැඩි ගණනකින් අනුවාද දෙසියයකට වඩා අනාවරණය විය. ඉන්දියාවේ එය කන්නඩ, ගුජරාට්, මරාඨි, මලයාලම්, දෙමළ සහ සංස්කෘත ඇතුළු ස්වභාෂා උපභාෂා දෙකෙන් ම අවම වසයෙන් සංස්කරණ 25ක්වත් දක්නට ඇත. ඒවායෙහි පෙළෙහි වෙනස්කම්, අතපසුවීම්, දෝෂ, නව එකතු කිරීම් ආදී අඩුපාඩු දැකිය හැකි ය.

ඉන්දියානු ස්මාරක කලාවේ පඤ්චතන්ත්‍ර සත්ත්ව කතා නිරූපණයන් පැරණිතම ග්‍රන්ථවලට පෙර සිදු විය. පාඨමය අනුවාද බොහෝ කලකට පෙර පැවැති බව විද්වතුන් උපකල්පනය කළ ද, වාචික සම්ප්‍රේෂණය ද ලිඛිත අනුවාදවලට පෙර සිදුවන්නට ඇත. ජාතක (බුදුන් වහන්සේගේ උපත පිළිබඳ කථා) වැනි පූර්ව සාහිත්‍ය මූලාශ්‍රයවලින් කලාකරුවන් කථාවන් ගෙන ඇති බව හඳුනාගෙන ඇති අතර ඒවායින් සමහරක් ක්‍රි. පූ. දෙවන සියවසේ සිට ස්තූප මත මූර්තිමත් කරන ලද අතර, ගුප්ත යුගයේ (ක්‍රි. ව. 320-550) ගල් කැටයම් කරන ලද මහා හින්දු කාව්‍යයන් ඊට පෙර නොවේ නම් ඊට වෙනස් ව බොහෝ නිදර්ශනවලට ස්වාධීන ඉතිහාසයක් ඇති බව පෙනේ.

සංස්කෘත සාහිත්‍යය යුග ගණනාවක් පුරා කථාවලින් අතිශයින් සාරවත් වන අතර එහි පැරණිතම එකතුව වන්නේ බෞතකථාව යි. එය ඉන්දියානු ජනකතා සාගරයකි. සංස්කෘත සාහිත්‍යය බොහෝ දුරට රඳා පවතින්නේ මෙම කලා කෘතිය මත යි. ගුණාචාර්ය පවසන්නේ මෙය ක්‍රි.ව. 1 වන සියවසේ දී පමණ රචනා වී ඇති බව යි. කෘතියේ රචනා වූ කාලයක් ගැන සඳහන් නොවුණ ද සංස්කෘත විචාරක මතය වන්නේ එය ක්‍රි.ව. 6 වන සියවසට පෙර රචිත බවයි. භාසයන්ගේ උද්‍යන කතාව ද මෙම කෘතියේ ආභාසය ලබා ගත්තක් බැවින් භාසගේ කාලයටත් වඩා මෙය පැරණි ය. මුල් ම පඤ්චතන්ත්‍රය ද බෞතකථාව මෙන් සියවස් ගණනකට පෙර විනාශ වූ බව සැලකේ.

බොහෝ විද්වත් මතය වන්නේ මේ කෘති දෙක ම සමකාලීන රචනා බව යි. කාලිදාසගේ කුමාරසම්භවයෙහි ද පඤ්චතන්ත්‍රයේ ශ්ලෝකයක් ඇති බැවින් ඔහුගේ කාලයට පෙර හෙවත් 5 වන සියවසට පසු ව මෙය රචනා වී ඇතැයි සැලකේ.

“ඉත: දෙදකා: ප්‍රාථ්‍යකම්භිර්නන ඒවාර්හනි ක්ෂයම්

විෂවාක්ෂෝපි සංවර්ධා ස්වයං ඡේන්තුමසාංප්‍රනම්” (Kumarasambhava, 1935, 55 P.).

ක්‍රි.ව. 1199 දී පූර්ණහඳු විසින් පඤ්චාධ්‍යානය රචනා කරන ලද අතර ඔහු තම නිර්මාණ මූලාශ්‍රය ලෙස බටහිර ඉන්දියානු පඤ්චතන්ත්‍ර අනුවාදය පිළිගෙන ඇත. එබැවින් ‘පඤ්චතන්ත්‍රයේ බටහිර ඉන්දියානු අනුවාදය නිර්මාණය කිරීමේ කාලය රුද්‍රභට හා පූර්ණහඳු අතර හෙවත් ක්‍රි.ව. 10 වන සියවසේ බව පැහැදිලි ය. ක්‍රි.ව. 550 දී පමණ ඉරානයේ රජෙකු වූ චොස්ටෝරො අනෝෂර්වත් පඤ්චතන්ත්‍රය සංස්කෘත භාෂාවෙන් පත්ලවි භාෂාවට පරිවර්තනය කරන ලෙස උපදෙස් දෙන ලදී. මෙයින් පෙනෙන්නේ ද ක්‍රි.ව. 6 වන සියවසට පෙර පඤ්චතන්ත්‍රය රචිත බව යි. මුල් පඤ්චතන්ත්‍රය සියවස් ගණනකට පසු ව විනාශ වූ නමුත් අද වන විට විවිධ අනුවාදයන් හමු වේ. මුල් කෘතිය ක්‍රි.ව. 3 වන සියවසේ දී පමණ සංස්කෘතයෙන් රචිත බවට වූ විද්වත් මතය බොහෝ දුරට නිර්නාමික ය. නූතන විද්වත් මතය වන්නේ එය ක්‍රි.ව. 3-5 සියවස් අතර රචනා වූවක් බව යි.

එහෙත් ක්‍රි. ව. 3-4 සියවස්හි දී පඤ්චතන්ත්‍රය රචනා වියැයි විශ්වාසය යි. එසේ නමුත් නිශ්චිත කාලයක් දැක්වීමට සමහර පඬිවරු මැළි වෙති. ඒ කෙසේ වුව ද ග්‍රන්ථාරම්භය තුළ සුප්‍රසිද්ධ ‘වාණකාය’ අර්ථ ශාස්ත්‍රඥයා ගැන සඳහන් වන බැවින් ඔහුගේ නීති ශාස්ත්‍රයන්හි සාරය ගෙන මෙය රචනා කරන්නේ යැයි ද ග්‍රන්ථාරම්භයේ දැක්වෙයි. ඒ අනුව වාණකාය හා ඔහුගේ ඉගැන්වීම් ගැනත් කෞටිල්‍යගේ අර්ථශාස්ත්‍රය ගැනත් පඤ්චතන්ත්‍ර කතුවරයා දැන සිටින්නට ඇත. ඒ අනුව වාණකායාදීන්ට පසුකාලීන ව එනම් ක්‍රි.ව. 300 හෙවත් තුන්වැනි සියවසෙන් පසුව රචිත බව බෙර්ඩේල් කීත් පවසයි. ඒ කෞටිල්‍ය ආචාර්යවරයා සිටි 3 වන සියවස ගැන උපකල්පනයෙන් ගත් නිගමනයක් වනු ඇත. පඤ්චතන්ත්‍රයේ ආරම්භක විස්තරවලින් එය තහවුරු වේ.

පඤ්චතන්ත්‍රය යන්නෙන් අදහස් කරන්නේ ‘සංස්කෘත භාෂාවේ මූලධර්ම පහ’ යන උපදේශාත්මක කථාවල පැරණි ඉන්දියානු එකතුවකි. විද්වතුන්ගේ විශ්වාසය වන්නේ මෙහි පළමු කෘතිය ක්‍රි.පූ. තුන්වන සියවසේ දී විෂ්ණුශර්මත් විසින් රචනා කරන ලද බව යි. ඉන්දියානු සිරිතට අනුව මෙය නීති ශාස්ත්‍රයකි. මෙහි ප්‍රධාන අරමුණ වන්නේ පාඨකයන්ට ජීවිතය පිළිබඳ කුලලතා ඉගැන්වීම යි. පරම්පරාවෙන් පරම්පරාවට වාචික සම්ප්‍රදාය ඔස්සේ දැනුම සහ සදාචාරාත්මක අදහස් සම්ප්‍රේෂණය වේ. පඤ්චතන්ත්‍රයේ කථා ද එවැනි ආකාරයකින් සම්ප්‍රේෂණය වූ ඒවා ය. එබැවින් මෙම කෘතිය ජන සංස්කෘතිය හා සෘජුව ම සම්බන්ධ වේ. පඤ්චතන්ත්‍රය තුළ ගද්‍ය හා පද්‍ය මිශ්‍ර ව අඩංගු වන නිසා මෙය වම්පූ කාව්‍යයක් බව ද බොහෝ දෙනෙකුගේ මතය යි. ප්‍රේක්ෂකයන් දරුවන් බැවින් කතුවරයා විසින් මෙය රචනයේ දී ඉතා සරල ආධ්‍යාන ක්‍රමයක් භාවිතා කොට ඇත. ඒ ඔස්සේ ඔහුගේ අභිප්‍රාය වූයේ ඔවුන්ට සතුට සහ උපදෙස් ලබා දීම යි.

පඤ්චතන්ත්‍රය අතිශයින් ජනප්‍රිය වීමෙන් ප්‍රකට වන්නේ ඒවා ජනකථා තරමට ම සමාජයේ ප්‍රචලිත වූ ආකාරය යි. එ නිසා ම විශ්ව සාහිත්‍යය කෙරෙහි බල පෑ කෘති අතර මෙයට හිමි වන්නේ විශේෂ ස්ථානයකි. පඤ්චතන්ත්‍ර ඉතිහාසය විමර්ශනය කළ විද්වතුන් අතර හර්ට්ටල් සහ එඩ්ගාර්ටන් ප්‍රධාන වෙති (krishnamachariar, 1987, 426 P.). මෙහි මුල් පිටපත විද්‍යමාන නොවූවත් විවිධ සංස්කරණ දැකගත හැකි ය. භාෂා පණහකට පමණ පරිවර්තනය කර ඇත. සංස්කරණ 200කට අධික වන බව විවාරක මතය යි. මෙකී සංස්කරණ හා පරිවර්තන සසඳමින් මුල් පිටපත් සොයා ගැනීමට උත්සාහ කළ හර්ට්ටල් එපින්ටන් පවසනුයේ සියලු පඤ්චතන්ත්‍ර සංස්කරණ කොටස් හතරකින් ප්‍රභවය වූ බව යි. එඩ්ගාර්ටන් පඬිවරයා ද මූල පඤ්චතන්ත්‍රය අංශ හතරකින් විකාසනය වූ බව දක්වයි.

- තන්ත්‍රාධ්‍යායිකා, පඤ්චාධ්‍යානය (චෛත බසින්)
- පඤ්චතන්ත්‍රය (දක්ෂිණ භාරතය) නේපාල පඤ්චතන්ත්‍රය, හිතෝපදේශය

- බෞද්ධවාදී ඒක පක්ෂවාදීන්ගේ පෙළ
- පාඨලිපි සංස්කරණය (අලගියවත්ත, 1988, ප්‍රස්තාවනා).

පක්ෂවාදීන්ගේ මූල ග්‍රන්ථය ශාඛා හතරකට බෙදෙන බව කීත්ගේ මතය යි.

- පාඨලිපි අනුවාදය ද ඉන් පැන නැංගාවූ අරාබි අනුවාදය ද ඉන් ලියලා ගිය යුරෝපීය අනුවාදය ද පළමුවන ශාඛාවට අයත් වෙයි.
- ගුණාචාර්යගේ බෞද්ධවාදී කාශ්මීර පිටපතට ඇතුළත් කරන ලද වයඹ දිග ඉන්දියානු පිටපත හා එය අත්තිවාරම් කරගත් බෞද්ධකථාමඤ්ජරිය හා කථාසරිත්සාගරය දෙවන ශාඛාව යි.
- තන්ත්‍රාධ්‍යායිකාව තෙවන ශාඛාව යි. පුරාතන හා නවීන කාශ්මීර සංස්කරණ දෙක ද බුල්ලර් ද කීල් හෝර්න් විසින් සංශෝධිත සිම්ප්ලිසියෝර් නමින් ප්‍රකට තන්ත්‍රාධ්‍යායිකාව ද පූර්ණහද්‍රයේ පක්ෂවාදීන්ගේ ද හැර අන් සමාන කෘතියකින් සකස්කරගත් ජෛන සංස්කරණ දෙක ද යන සතර මේ ශාඛාවට අයත් වෙයි.
- දකුණු ඉන්දියානු පක්ෂවාදීන්ගේ ද නේපාල පක්ෂවාදීන්ගේ ද හිතෝපදේශයේ ද පොදු මූල ග්‍රන්ථය සිවුවන ශාඛාවට අයත් වේ (පක්ෂවාදීන්ගේ ලබ්ධිප්‍රණාශම්, 1958, ප්‍රස්තාවනාව).

දාස්ගුප්ත මේ තෙවන ශාඛාව වන තන්ත්‍රාධ්‍යායිකාවට ප්‍රධානස්ථානය දෙයි. එය සංස්කෘත 'කාව්‍ය' ශෛලියෙන් අල්ප සමාසවත් අලංකාරයන්ගෙන් සැරසූ කලාත්මක ගද්‍යයෙන් රචිත වුව ද සුබන්ධු හා බාණයන්ගේ ප්‍රබන්ධවල ද ජාතක මාලාවෙහි ද පෙනෙන සාලඬිකාර ගද්‍යයෙන් තොර ය. මෙය පක්ෂවාදීන්ගේ පුරාණතර පිටපතක් අත්තිවාරම් කොට ඇත්තෙකැයි හැගේ. බුල්ලර් සහ කීල්හෝර්න් විසින් 'සිම්ප්ලිසියෝර්' නමින් ප්‍රසිද්ධ කළ තවත් පක්ෂවාදීන්ගේ පිටපතක් වෙයි. තන්ත්‍රාධ්‍යායිකාව සොයාගන්නට පෙර නියම පක්ෂවාදීන්ගේ යැයි සලකන ලද්දේ මෙය යි. මෙය ජෛනයකු විසින් ක්‍රි. ව. 9-11 සියවස් අතර ලියන ලද්දකි. පූර්ණහද්‍ර ජෛන තවුසා විසින් 1999 දී ලියූ පක්ෂවාදීන්ගේ ද මේසවිජය විසින් 1659-1660 අතර ලියූ පක්ෂවාදීන්ගේදීටර නම් තවත් කෘතියක් ද එහි ලා නිදසුන් වේ. 14 වෙනි සියවසේ දී ලියන ලද තන්ත්‍රාධ්‍යායික නම් පිටපතක් ද නේපාලයෙහි දක්නට ලැබේ (පක්ෂවාදීන්ගේ ලබ්ධිප්‍රණාශම්, 1958, ප්‍රස්තාවනාව).

පක්ෂවාදීන්ගේ මුල් ම විදේශීය පරිවර්තනය හෝ අනුවර්තනය පිළිබඳ සාක්ෂ්‍ය හමුවන්නේ මධ්‍යකාලීන ඉරාන හාභාවක් වූ 'පන්ලිපි' භාෂාවෙන් සිදුකළ හකීම් බුර්ශෝයාගේ පක්ෂවාදීන්ගේ කොටසක අනුවර්තනය යි. එය නම් කරන ලද්දේ 'කලිලෙ ව දෙමිනෙ' යනුවෙනි. මෙහි විශේෂත්වය වන්නේ (තන්ත්‍ර) 5 ක් හෝ 8 ක් පිළිබඳ අන්තර්ගත වී ඇතැයි අනුමාන කිරීමට හැකි වීම යි. මෙම කොටස ඇතැම් විට වෙනත් ග්‍රන්ථවලින් හෝ ආභාසයන්ගෙන් උපුටා ගෙන තිබෙන බව පෙනේ. කොටස් තුනක් මහාභාරතයෙන් ද එකක් බෞද්ධ වසයෙන් ද පෙනේ. එක් කථාවක් ලිඳට වැටුණු මිනිසකු පිළිබඳව ද තවත් එකක් සිංහයා සහ සිවලා ගැන ද වේ. අනෙක් කථා දෙක මිතුරන් සිවු දෙනෙකු ගැන හා මී රජු හා ඔහුගේ මන්ත්‍රී සේවකයා පිළිබඳව ද වෙයි. කෙසේ වුව ද ඔහු විසින් අනුවර්තන පක්ෂවාදීන්ගේ හා ඒ සඳහා යොදා ගනු ලැබූ මූල ග්‍රන්ථය අභාවයට පත් ව ඇත.

එසේ ම ක්‍රි.ව. 570 දී පමණ සිරියන් භාෂාවෙන් කරන ලද පක්ෂවාදීන්ගේ අනුවාදයක් ගැන ද අසන්නට ලැබේ. එහි එක් අත් පිටපතක් පමණක් දක්නට ඇතැයි කියැවේ. මෙහි අධ්‍යාය 15කින් දහයක් පමණ ඉතිරි ව ඇති අතර මෙය ද අසම්පූර්ණ පිටපතකි. අනතුරු ව ක්‍රි.ව. 750 දී පමණ පර්සියානු චින්තකයකු වූ අබ්දුල්ලා ඉබන් අල් මුක්වපා විසින් පෙර කී හකීම් බුර්ශෝයාගේ පන්ලිපි භාෂාවෙන් සිදුකළ අනුවර්තනය පාදක කොටගෙන පක්ෂවාදීන්ගේ අරාබි අනුවර්තනයක් කරනු ලැබ ඇත. මෙහි අධ්‍යාය 21ක් ඇතැයි කියැවේ. මෙම අනුවර්තනය හේතුවෙන් යුරෝපීය දෙසට පක්ෂවාදීන්ගේ ආනුභාව ව්‍යාප්ත වන්නට තරම් හේතු විය. මෙසේ කාලයාගේ ඇවෑමෙන් පක්ෂවාදීන්ගේ ව්‍යාප්තිය වේගයෙන් සිදු වූ අතර අනුවර්තන හා පරිවර්තන සංඛ්‍යාව ද ක්‍රමයෙන් වැඩි වන්නට විය. ඊට නිදසුන් කීපයක් කෙටියෙන් සඳහන් කළ හැකි ය (පක්ෂවාදීන්ගේ, 1993, ප්‍රස්තාවනාව).

- අරාබි අනුවර්තනය පාදක කොට ක්‍රි.ව. 10 හෝ 11 සියවසේ දී තවත් සිරියානු අනුවාදයක් බිහිවීම.
- ක්‍රි.ව. 11 සියවසේ දී සීමියන් විසින් ග්‍රීක අනුවාදයක් සිදු කිරීම හා එය පාදක කොට ක්‍රි.ව. 1583 දී ගියුලියෝ නුට් විසින් එක් ඉතාලියානු අනුවාදයක් ද ලතින් අනුවාද දෙකක් ද බිහිවිය. ඊට අමතර ව තවත් එක් ජර්මානු අනුවාදයක් හා ස්ලොවැනික් අනුවාද රාශියක් බිහිවීම.
- රබ් ජෝයල් විසින් ඉතා අනර්ඝ අනුවර්තනයක් ක්‍රි.ව. 11 වන සියවසේ දී සිදු කිරීම හා ඔහුගේ අනුවාදය නිසා කැප්‍රුවාහි ජෝන් විසින් ක්‍රි.ව. 1263-1278 අතර කාලයේ දී ලතින් භාෂාවෙන් අනුවාදයක් සැපයීමත් එහි මූලික අනුවාද දෙකක් ක්‍රි.ව. 1480 දී ප්‍රකාශයට පත් වීම.
- ක්‍රි.ව. 1142 දී අබ්දුල් මාලි නසර්ලා විසින් අරාබි බසින් තවත් අනුවාදයක් සැපයීම සහ මොහුගේ අනුවාදය ඇසුරින් ක්‍රි.ව. 1470-1505 කාලයේ දී අන්වාලි සුහේරි විසින් පර්සියානු භාෂාවෙන් අනුවාදයක් සැපයීම.
- ක්‍රි.ව. 1463 දී ඇන්ටෝනියස් පොන් පොර් විසින් ජර්මානු අනුවාදයක් සැපයීම.
- ක්‍රි.ව. 1493 දී එග්නෝලෝ පිරෙන්ජෝලා විසින් ඉතාලි අනුවාදයක් සැපයීම.
- ක්‍රි.ව. 1570 දී සර් තෝමන් තෝර්න් විසින් ඉංග්‍රීසි අනුවාදයක් සැපයීම.
- ක්‍රි.ව. 1512-1520 අතර කාලයේ දී අලි බින් සහිද් විසින් කුර්කි භාෂාවෙන් අනුවාදයක් සැපයීම. හා මෙය මූලික කොටගෙන ගාලන්ඩ් හා කාර්දොන් විසින් ප්‍රංශ අනුවාදයක් සැපයීම.
- ක්‍රි.ව. 1644 දී ඩේවිඩ් සහිද් හා ගෝල්මින් විසින් ප්‍රංශ අනුවාදයක් සැපයීම (පඤ්චතන්ත්‍රය, 1993, ප්‍රස්තාවනා).

පෙර කී අනුවාදයන් මූලික කොට විවිධ දේශයන්හි පඤ්චතන්ත්‍රයේ විවිධ අනුවාදයන් ප්‍රකාශයට පත් වූ බව පෙනේ. මෙය නූතන භාෂාවලට පරිවර්තනය කර නැවත සංස්කෘත භාෂාවෙන් පරිවර්තනය කොට ඇත. ලෝකයේ වෙනත් කිසිදු ලෞකික කෘතියක් මෙතරම් විශාල ජනප්‍රියත්වයක් භුක්ති විඳි නොමැති බව පැවසීම අතිශයෝක්තියක් නොවේ.

ඓතිහාසිකත්වය අනුව මෙම කථා අවම වසයෙන් අවුරුදු පන්දහසක් බොහෝ විට ඊටත් වඩා දිගු කාලයක් ඉන්දියානු ජනයා අතර පවතින්නට ඇත. ඒවායේ ජනප්‍රියත්වය ඉන්දියානු උපමහාද්වීපයේ සීමාවන්ට පමණක් සීමා වී නොමැත. සංස්කෘත බසින් රචනා කරන ලද පඤ්චතන්ත්‍ර කතාවල මුල් එකතුව අසූහතරක් පමණ විය. එහෙත් ඉන්දියාවේ සහ විදේශයන්හි යුග ගණනාවක් පුරා ඔවුන්ගේ නිමක් නැති ගමනේ දී මෙම කථා ඒවායේ ස්වරූපය හා සැකසුම යනාදියෙන් පමණක් නොව සංඛ්‍යාත්මක වසයෙන් ද වෙනස්කම්වලට භාජනය විය. පඤ්චතන්ත්‍රය යනු නීති ශාස්ත්‍රයක් හෙවත් නීති පිළිබඳ පෙළ පොතකි. නීති යන වචනයේ තේරුම දළ වසයෙන් 'ජීවිතයේ ඥානවන්ත හැසිරීම' යන්න යි (Panchatantra, 1949, introduction).

පඤ්චතන්ත්‍රය ව්‍යුහය හා ප්‍රමාණය අතින් බෙහෙවින් වෙනස් පොත් පහකින් සමන්විත වේ. මිත්‍රහේද තන්ත්‍රය ඉන් පළමුවැන්න වන අතර එහි සමස්ත කතාවන්ගෙන් සියයට 45ක් පමණ අඩංගු වේ. තෙවැන්න වන කාකෝලූකීය තන්ත්‍රය ප්‍රමාණය අතින් දෙවැනි තැන ගන්නා අතර එහි කථා සියයට 26ක් අඩංගු වේ. මිත්‍රසම්ප්‍රාප්තිය තුළ මුළු ප්‍රමාණයෙන් සියයට 22ක් ද අඩංගු වන අතර අවසාන කෘති දෙක වන ලබ්ධිප්‍රණාශය හා අපරික්ෂිතකාරකය අතිශයින් කෙටි වන අතර සරල ව්‍යුහයක් ඇත. පඤ්චතන්ත්‍රයේ කැපී පෙනෙන ලක්ෂණය නම් තනි කථා වෙනත් කථාවන් තුළ ස්ථානගත කර තිබීම යි. එනම් ආඛ්‍යාත ස්වරූපයක් ගැනීම යි.

කුඩා කතා අඩංගු විශාල කතා පෙට්ටි හඳුන්වනුයේ 'Emboxment' යනුවෙනි. මේවා විවිධ මට්ටමින් සිදු විය හැකි ය. A කතාව B කතාවට ඇතුළත් කළ හැකි අතර, B කතාව C කතාවට ද ඇතුළත් කළ හැකි ය. පඤ්චතන්ත්‍රය තුළ ද දක්නට ලැබෙනුයේ මෙම කතා රාමුව යි. ප්‍රධාන කතාවක අතුරු කතා ඇතුළත් කිරීම වීර කාව්‍යවල ද දක්නට ලැබෙන අතර එහි ආරම්භය පුරාණ වෛදික සාහිත්‍ය දක්වා දිව යයි.

පඤ්චතන්ත්‍ර පූර්විකාවේ කෘතිය සඳහා රාමුවක් දක්වා ඇත. එය යම් අර්ථයකින් සැබෑ ජීවිතයේ තත්ත්වයන් තුළ සකසා ඇත. මෙහි කර්තෘත්වය විෂ්ණුශර්මන්ට ආරෝපණය කොට ඇතත් ඔහු පූර්විකාවේ සාහිත්‍යමය පසුබිමෙහි නොමැත. සත්‍ය වසයෙන් ම එහි අරමුණ වන්නේ විෂ්ණුශර්මන් සහ ඔහුගේ පඤ්චතන්ත්‍ර රචනාව සඳහා සන්දර්භය හඳුන්වා දීම යි. රජු විසින් තම පුතුන්ගේ අධ්‍යාපනය භාර දෙන මිනිසා ලෙස ඔහු හඳුන්වා දෙනු ලැබේ (Panchatantra, 1997, Introduction).

විෂ්ණුශර්මන්ට මෙය රචනා කිරීමේ දී සාම්ප්‍රදායික නොවන ක්‍රමයක් භාවිත කිරීමට සිදුවිය. සත්ත්ව චරිතවලින් යුතු උපමා කථා එකිනෙක ගෙහීම, කුමාරවරුන්ට ඔහුගේ පියාගෙන් පසු රාජ්‍යත්වයට පැමිණීමට අවශ්‍ය ප්‍රඥාව ලබා දීම මූලික කරුණු වේ. ඉන්දියාවේ වසර ගණනාවක් තිස්සේ කියැවුණු කථා අනුකරණය කරමින් ඔහු ඒවා විනෝදාත්මක කොටස් පහකින් යුතු කෘතියක් ලෙස රචනා කළේ රාජ්‍ය තාන්ත්‍රිකභාවය, සබඳතා, දේශපාලනය සහ පරිපාලනයේ සාරය ඔවුන්ට සන්නිවේදනය කිරීමට යි. රජු තම පුතුන් තිදෙනාට දැනුම, ප්‍රඥාව සහ ලෞකික නිෂ්පල දේ පිළිබඳ පුහුණුවක් ලබා දීම සඳහා විෂ්ණුශර්මන් තෝරා ගන්නා ලදී. කුමාරවරුන්ට එම දැනුම ලබා දීම සඳහා උපමා කථා භාවිත කිරීමේ සාම්ප්‍රදායික නොවන ක්‍රමයක් ඔහු අනුගමනය කළේ ය. කථා සියල්ල එකට එක්කොට විනෝදජනක ලෙස වක්‍ර ව දක්වන ලදී. ඉන්දියාවේ වසර දහස් ගණනක් කියැවුණු කථා ඔහු තම අරමුණට ගැළපෙන පරිදි අනුවර්තනය කළේ ය.

කතන්දර යනු මානව සමාජවල ඇදහිය නොහැකි උරුමයකි. ඉන්දියානු සාහිත්‍යයට එය සැලකිය යුතු දායකත්වයක් ලබා දී ඇත. කතන්දර කීම යනු, පරම්පරාවෙන් පරම්පරාවට දැනුම සහ ප්‍රඥාව ලබා දුන් කලාවකි. පඤ්චතන්ත්‍රය යනු, විනෝදාස්වාදය සමඟ දැනුම, ප්‍රඥාව හා සදාචාරය ආරෝපණය කරන ඉන්දියානු නිර්මාණශීලීත්වයේ විශිෂ්ට උත්සාහයන්ගෙන් එකකි. පඤ්චතන්ත්‍රය යනු, මුළු ලෝකය ම දන්නා ප්‍රබන්ධ එකතුවකි. මෙය ඉන්දියාව තුළ බහුල ව ම පරිවර්තනය කරන ලද කෘතියකි. ලොව පුරා භාෂා 50කට වැඩි ප්‍රමාණයකට පරිවර්තනය වී ඇත. පඤ්චතන්ත්‍ර කතා යනු, පරිවර්තන මාධ්‍ය හරහා එක් ශිෂ්ටාචාරයකින් තවත් ශිෂ්ටාචාරයකට ගමන් කළ පළමු කතා මාලාව යි. එහි අරමුණ වූයේ රාජ්‍ය ශිල්පය සහ දේශපාලන නීති ආකර්ෂණීය සරල හා ප්‍රියජනක ආකාරයෙන් ඉගැන්වීම යි.

මේ කෘතිය පිළිබඳව විමසා බැලීමේ දී ප්‍රකට වන්නේ මුළු ග්‍රන්ථය ම උපදේශාත්මක කථා සාගරයක් බව යි. මේවායෙහි අන්තර්ගත කරුණු පිළිබඳ විමර්ශනශීලී ව බැලීමෙන් පැහැදිලි වන්නේ, මේවා තුළ යම් කිසි දේශපාලන න්‍යායක් අන්තර්ගත වන බව යි. පඤ්චතන්ත්‍රයේ පළමු තන්ත්‍රය වන මිත්‍රභේදයේ කථා 23කි. මිත්‍රභේදයෙන් රාජකුමාරයන්ට කියා දෙන්නේ මිතුරන් භේද කරමින් හෝ බලය වර්ධනය කර ගත යුතු ආකාරය යි. වනයෙහි වසන පිංගලක නම් සිංහයා එම වනයට ආගන්තුක ව පැමිණි සංජීවක නම් ගොනකුගේ නාදය අසා බියපත් වෙයි. මෙම අවස්ථාවේ පළමුව සිංහයාගේ ඇමතිවරුන් වසයෙන් සිට, පසු ව සේවයෙන් පහ කරනු ලැබූ කරටක-දමනක නම් සිවලුන් දෙදෙනා සිංහයාගෙන් කරුණු විමසා සිංහයා සහ වෘෂභයා අතර මිත්‍රත්වයක් ගොඩනගති. සිංහ-ගව දෙදෙනාගේ දැඩි මිත්‍රත්වය හමුවේ තම අභිමතාර්ථ සඵල නොවනු බව දුටු සිවලුන් දෙදෙනා සිංහ-ගව දෙදෙනා කේලම් කීමෙන් බිඳවති. එහි ප්‍රතිඵල වසයෙන් සිංහයා විසින් ගොනා නසනු ලබයි. අවසානයේ ප්‍රිය විප්‍රයෝගයෙන් පෙළෙන සිංහයා කරටක හා දමනක විසින් අස්වසනු ලැබේ. එසේ ම රාජ්‍ය ප්‍රයෝජන ද ලබති.

“වර්ධමානෝ මහාත්ස්නෝහ: සිංහගෝවෘෂයෝර්වනෝ
පිශුනේනාතිලුබ්ධෙන ජම්බුකේන විනාශිත:” (පඤ්චතන්ත්‍රය, 1950, ශ්. 1).

(වනයෙහි එක් සිංහයකු හා ගවයකු අතර වර්ධනය වන මහත් සෙනෙහසක් වෙයි. එය කේලාම් කියන සිවලකු විසින් විනාශ කරන ලදී).

දෙවැනි තත්ත්වය වන මිත්‍රසම්ප්‍රාප්තියෙහි කථා 8 කි. මෙම තත්ත්වය මඟින් රාජ්‍ය පාලනය තුළ මිතුරන් හා හිතවතුන් ළඟාකර ගත යුතු බවත් සතුරන් දුරස් කළ යුතු බවත් පැවසේ. ප්‍රධාන කථාවෙන් විස්තර වන්නේ ඉදිබූවකු, මුවකු, කපුටකු, මීයකු හා පරවියකු අතර වූ මිතුදම පිළිබඳව යි. චිත්‍රශ්‍රීව නම් පරවි රජු දඩයම්කරුවකුගේ දැළට හසු වී ඉන් මිදීම පිණිස ස්වකීය පිරිසගේ උපකාරයෙන් ජීවිත ආරක්ෂා කරගත් අයුරු යි. මෙය සුපරීක්ෂාකාරී ව බලා සිටි ලඝුපතනක නම් කපුටා හිරණයක හා මිතුරු වෙයි. එක් ව විසූ දෙදෙනා ටික කලකින් මන්ථරක නම් ඉබ්බකුගේ වාසස්ථානය අසලට ගොස් වාසය කරයි. පසුව චිත්‍රාංග නම් මුවෙක් ද ඔවුනට එක්වෙයි. දිනක් හෙතෙම දඩයම්කරුවකුගේ උගුලකට හසුවෙයි. මිතුරන් එකතු වී චිත්‍රාංග ද මුදාගෙන සතුටින් ජීවත්වීම මඟින් මිත්‍රසන්ථවයේ අගය පැවසෙයි.

“අසාධනා අපි ප්‍රාඥා බුද්ධිමත්තො බහුශ්‍රැතා:
සාධයන්තයාගු කාර්යාණි කාකාමාගකුර්මවත්” (පඤ්චතන්ත්‍රය, 1950, ශ්. 7).

(බුද්ධිමත්, බහුශ්‍රැත, ප්‍රඥාවන්තයෝ උපායශීලී නොවූවෝ වුවත් කවුඩු, මී, මුව, ඉදිබූවා මෙන් ඉක්මනින් කාර්යයන් උපායශීලී ව සිදු කරති).

කාකෝලුකීය හෙවත් සන්ධි-විග්‍රහ යනුවෙන් ද හැඳින්වෙන තෙවන තත්ත්වයෙහි කථා 18කි. මෙයින් කපුටන් හා බකමුණන් අතර වන සහජ වෛරය පැවසෙයි. මේ ඔස්සේ ප්‍රකට කරන්නේ විනාශ කිරීමට අපහසු බලවත් පුද්ගලයන් හඳුනාගෙන කෙසේ හෝ ඔවුන් සමඟ මිතුරු ව හෝ වරපුරුෂ සේවය මඟින් ඔවුන්ගේ දුර්වලතා තේරුම්ගෙන යුද්ධ කරමින් නැසිය යුතු බව යි. මේසවර්ණ නම් කවුඩු රජෙක් ස්වකීය පිරිස සමඟ විශාල නුග රුකක වාසය කරයි. මේ අතර අර්මර්දන නමැති බකමුණු රජු සිය පිරිවර සමඟ රාත්‍රියෙහි පැමිණ කපුටන් විශාල ප්‍රමාණයක් විනාශ කරයි. කවුඩු රජ පසුදින අමාත්‍ය මණ්ඩලය කැඳවා කරුණු විමසයි. එහි දී ස්ථිරජීවී නම් නුවණැති ඇමැතියෙක් බකමුණන් හා මිතුරු ව ඔවුන් හා සහජීවනයෙන් වාසය කොට, ඔවුන් විනාශ කළ යුතු බවට යෝජනා කරයි. ඒ අනුව එම කටයුත්ත සාර්ථක ව ඉටුකර, තම පිරිස ආරක්ෂා කරගනියි.

“න විශ්වසේත් පූර්වවිරෝධිතසා ශත්‍රෝශ්ව මිත්‍රත්වමුපාගතසා
දග්ධාං ගුහාං පශ්‍ය උලුකපූර්ණාං කාකප්‍රණිතේන හුතාශතේන” (පඤ්චතන්ත්‍රය, 1950, ශ්. 196).

(පෙර විරුද්ධ ව සිට මිතුරු බවට පැමිණියා වූ සතුරකු ද විශ්වාසයක් නොකළ යුතු ය. කවුඩා විසින් දෙන ලද ගින්නෙන් දැවුණු බකමුණන්ගෙන් පිරුණු ගුහාව බලව).

පඤ්චතන්ත්‍රයේ මෙම තත්ත්වයෙන් යුද්ධය සහ සාමය යන තේමාව නිරූපණය වෙයි. මෙහි ධනය සහ බලය පිළිබඳ අභිලාෂකාමී අරමුණු අවධාරණය කරන අතර දැඩි තරගකාරී මිනිස් ලෝකයේ පැවැත්ම පිළිබඳ පාඩම් සහ අනුගමනය කළ යුතු ක්‍රම ජනයාට උගන්වයි.

සිවුවන තත්ත්වය වන ලබ්ධිප්‍රණාශයෙහි කථා 12කි. මෝඩකම් දුරලමින් ස්ථානෝචිත ප්‍රඥාවෙන් බුද්ධිය මෙහෙයවා ක්‍රියා කිරීමෙන් සියල්ල ජයගත හැකි බව මෙයින් අවධාරණය කෙරේ. මෙහි අනුවණ කිඹුලා සහ වඳුරා පිළිබඳ පුවත විස්තර කෙරේ. සිය රැළෙන් පහ කරන ලද මහලු වඳුරෙක් ගං ඉවුර සමීපයේ අඹ ගසක වාසය කරයි. මේ අතර ගඟෙහි වසන කිඹුලකු සමඟ වඳුරා මිත්‍ර වෙයි. දිනපතා කිඹුලාට අඹ ගෙඩි කිහිපයක් දෙන අතර ඔහු ඒවා කිඹුලියට ගෙනගොස් දෙයි. මේ අතර කිඹුලියට වඳුරාගේ හදවත කැමට දොළඳුකක් පහළ වූ බවත් එය නොලැබෙන්නේ නම් ජීවත් නොවන බවත් පවසයි. කුට උපායෙන් වඳුරා රවටා ගඟ මැදට ගෙන යන කිඹුලා එහි දී සත්‍යය හෙළි කරයි. බියපත් වඳුරා ස්ථානෝචිත ප්‍රඥාවෙන් ස්වකීය ජීවිතය බේරාගෙන, ගං ඉවුරට පැමිණ කිඹුලාට නිගා කොට වනයට ම යයි.

“සමුත්පන්නේෂු කාර්යේෂු බුද්ධිර්යසා න හීයතේ
ස ඒව දුර්ගං තරති ජලස්ථෝ වානරෝ යථා” (පඤ්චතන්ත්‍රය, 1950, ශ්. 271).

(කාර්යයන් පැමිණි කල්හි යමෙකුගේ බුද්ධිය නොපිරිහේ ද ජලයේ සිටි වඳුරා මෙන් ඔහු ම දුෂ්කරතාව කරණය කරයි).

අවසන් තත්ත්වය වන අපරීක්ෂිතකාරකයෙහි කථා 15කි. අපරීක්ෂාකාරී ව කටයුතු කිරීම පිළිබඳ කතාව මෙහි විස්තර වන බැවින් මෙ නමින් හඳුන්වනු ලබයි. පාටලීපුත්‍ර නගරයේ විසූ මණිහඳු නම් සිටුවරයා පසුදින සියදිවි නසා ගනිමිසි' නිඳයි. රාත්‍රියේ දී පද්ම නම් නිධානය ලැබෙන බවට සිහිනෙන් දකියි. ඔහුගේ බිරිඳ කරණවැමියකු සැරසීම් කරවාගනු පිණිස කැඳවයි. පෙර රාත්‍රියේ දුටු සිහිනය සැබෑ කරමින් නිධානය පහළ වෙයි. එය ලබාගත් අයුරු දුටු කරණවැමියා ද එසේ ධනය ලබා ගැනීමට සිතා ශ්‍රමණයන් පිරිසක් ඝාතනය කරයි. පසු ව අධිකරණයට යොමු කරන හෙතෙම මරණ දඬුවමට ලක් කෙරෙයි.

“කුදාෂ්ටං කුපරිඥාතං කුග්‍රැතං කුපරීක්ෂිතම්
තත්තරෙණව කථිතව්‍යං නාපිතෙනාත්‍ර යත් කෘතම්” (පඤ්චතන්ත්‍රය, 1950, ශ්. 309).

(මෙහි කරණවැමියා විසින් යමක් කරන ලද ද එබඳු තතු සේ නොදුටු ඇති සැටියෙන් නොදත් මැනවින් නොඇසූ හොඳින් පරීක්ෂා නොකළ දෙයක් නුවණැත්තා විසින් නොකළ යුතු ය)

(ඉහත දැක්වෙන කථා සංඛ්‍යාවන් මෙම නිබන්ධයට මූලාශ්‍රය කරගත් කෘති සියල්ල ම විමර්ශනය කොට දැක්වුවකි. එහි දී එක් එක් ග්‍රන්ථයන්හි විවිධාකාරයෙන් මෙම සංඛ්‍යාවන් විස්තර කොට පැවති අතර සිංහලයට පරිවර්තනය කරන ලද හෝ සංස්කරණය කරන ලද පඤ්චතන්ත්‍රයන්හි අතුරු කථා එකිනෙකට වෙනස් ව දක්වා ඇති හෙයින් විද්‍යාසාගරභවටාචාර්ය විසින් විරචිත සංස්කෘත පඤ්චතන්ත්‍රය මූලාශ්‍රය කොටගෙන කථාවල ප්‍රමාණය සහ නම් දක්වා ඇත).

පඤ්චතන්ත්‍රයේ විශේෂතා

මෙම කෘතියේ තන්ත්‍ර පහෙන් සෑම එකක් ම තනි ව ම පවතින අතර ප්‍රධාන වර්ත එකක් හෝ කීපයක් ඔස්සේ ඉදිරිපත් කරන ලද විවිධ අන්තර් සම්බන්ධිත කථා ඇත. පළමු තන්ත්‍රයේ සංජීවක සහ හිවලුන් දෙදෙනාගේ කථාව සහ අතුරු කථා අඩංගු වේ. දෙවැන්නෙහි කපුටා, මීයා, ඉබ්බා සහ මුවාගේ මිත්‍රත්වය ගැන සඳහන් වේ. තෙවැන්නේ සඳහන් වන්නේ කපුටන් සහ බකමුහුණන්ගේ සටන් ගැන ය. අවසන් තන්ත්‍ර දෙකට ප්‍රධාන වන කථාවක් නොමැති අතර මේවා පඤ්චතන්ත්‍රයට පසු ව එක් වූවක් සේ පෙනේ. පඤ්චතන්ත්‍රය යනු සතුරා සහ මිතුරා අතර සබඳතා සාකච්ඡා කරන කෘතියකි. මෙහි ප්‍රධාන තන්ත්‍ර දෙක තුළ 'මිත්‍ර' යන වචනය යොදා ඇත. (මිත්‍රහේද සහ මිත්‍රසම්ප්‍රාප්ති) මිත්‍රයා යන්නෙන් අදහස් කරන්නේ මිතුරකු, සුබ පතන්නකු හෝ මිත්‍ර රාජ්‍යයක් යනාදිය යි. පළමු තන්ත්‍රයෙන් මිත්‍රත්වය බිඳ වැටීමේ ප්‍රතිවිපාක ගැන අනතුරු අඟවයි. කිසිවකු වෙතත් අය සමඟ තම මිත්‍රත්වය පොරොන්දු නොවන බවත්, එවැනි අයගේ වැරදි වැටහීම් හේතුවෙන් විනාශය ළඟා වන අයුරුත් මෙයින් ගම්‍ය කැරෙයි. දෙවැනි තන්ත්‍රය මිත්‍රත්වය ලබා ගැනීමේ වැදගත්කම ගැන කියාපායි. එබැවින් පළමු තන්ත්‍ර දෙක මිත්‍රත්වයේ වැදගත්කම පෙන්වුම් කරයි. තුන්වන තන්ත්‍රයෙන් පෙන්වා දෙන්නේ යමෙකු මිත්‍රත්වය ලබා ගැනීමට හෝ පවත්වා ගැනීමට අපොහොසත් වුවහොත් ඔහුගේ ජීවිතය, ආරක්ෂාව, ප්‍රගතිය හෝ රාජ්‍යය අනතුරේ වැටෙන බවයි. එහි විවිධාකාර මිතුරන් සහ සතුරන් සමඟ කටයුතු කරන්නේ කෙසේ ද යන්න සාකච්ඡා කරයි. දේශපාලන කළමනාකරණයේ දී, යුද්ධය සමහරක් විට නොවැළැක්විය හැකි නමුත් සාමයට පමණක් සමෘද්ධිය සහ ප්‍රගතිය ගෙනදිය හැකි ය. ශක්තිය පෙන්වීමෙන් පමණක් බේදජනක ප්‍රතිඵල ඇති විය හැකි ය. අවසාන තන්ත්‍ර දෙකෙන් මිත්‍රත්වය ස්ථාපිත වූ පසු එය පවත්වා ගන්නේ කෙසේ ද යන ආකාරය පෙන්වයි. මිතුරකුගේ මනසෙහි අවිශ්වාසය ජනිත වුවහොත් එය ලාභ අහිමි වීමට හේතු වේ. අවසාන සිදුවන්නේ ඉක්මන් ක්‍රියාවන් නිසා පසුතැවීම පමණකි. දේශපාලන වසයෙන් සහ නීති ශාස්ත්‍ර කෘතියක් පමණක් නොව සදාචාරය කථාන්තර හරහා ද මෙයින් පවසනු ලබයි.

කෘතිය ආරම්භ වන්නේ 'මිතුරන් අහිමිවීම' යන තේමාවෙනි. පාඨකයාගේ හෝ ප්‍රේක්ෂකයන්ගේ අවධානය දිනා ගැනීමේ දී ඵලදායී ප්‍රවේශයක් ලෙස සෘණාත්මක මාතෘකා සැපයීමෙන් විෂ්ණුශර්මන් එම කුමාරයන්ගේ අවධානයට ලක් වේ. පඤ්චතන්ත්‍රයේ නිර්මාණශීලීත්වය බහුල ය. සෑම කථාවක් ම වෙනස් ම ආකාරයකින් දිග හැරේ. විෂ්ණුශර්ම මෙයින් සැබෑ මිනිස් ස්වාභාවය සහ සමාජ කටයුතු හෙළිදරව් කිරීමට උත්සාහ කරයි. ඔහුගේ අරමුණ වූයේ සාමකාමී ව ජීවත් වන ආකාරය සහ සමාජයේ ව්‍යුහයට බාධා නොකර දෛනික කටයුතු කළමනාකරණය කරන ආකාරය උගැන්වීම යි. ඔහු තම සිසුන්ට උතුම් හා යහපත් පරිපාලකයන් වීමට සහ සමාජය තුළ සමඟිය ඇති කිරීමට ඉගැන්වී ය. නිවැරදි විනිශ්චයට ළඟාවන ආකාරය සහ නිවැරදි මාර්ග තෝරා ගන්නා අයුරු ද කෘතියෙන් පහදා දෙන ලදී. පඤ්චතන්ත්‍රය ගද්‍ය පද්‍ය යන දෙකින් මිශ්‍ර වූ රචනයකි. නීති යනුවෙන් අදහස් කරන උපදේශ ඉදිරිපත් කොට ඇත්තේ පද්‍යයෙනි. සිදුවීම් ගෙනහැර දක්වන්නේ ගද්‍යයෙනි. 'නීති' වසයෙන් සැලකෙන පද්‍ය මහාභාරත, මනුස්මෘති ආදියෙන් උපුටා ගෙන ඇත. උපමා කථා සංග්‍රහයක් වසයෙන් මෙම කෘතිය විශ්ව සාහිත්‍යයේ සම්භාවනීය තැනක් ලබාගෙන ඇත. ලෝකයේ විවිධ භාෂාවන්ට එය පරිවර්තනය කොට තිබීමෙන් ම ඒ බව සනාථ වේ. එහි එන සෑම කථාවක් ම රසවත් ය; සිත්ගන්නා සුලු ය. බොහෝ කථාවල වර්ත වසයෙන් සත්තු පෙනී සිටිති. ඔවුන් සතුන් වුවත් නියෝජනය කරන්නේ මිනිසුන් බව පැහැදිලි කරුණකි.

ආචාර ධර්ම විද්‍යාවක් ලෙස පඤ්චතන්ත්‍රය සාර්ථක වූයේ එහි විනෝදාත්මක ආකාරයෙන් ඉදිරිපත් කරන ලද ජීවන දර්ශනය නිසා ය. එය කථා පොකුරක් ලෙස නිර්මාණය කර ඇත. විශේෂයෙන් තිරිසන් සතුන් වර්ත ලෙස යොදාගනිමින් කතුහලය, හාසය, සදාචාරය, උත්ප්‍රාසය, උපහාසය වැනි කරුණු දක්වා ඇත. ප්‍රායෝගික ප්‍රඥාව පිළිබඳ ව බොහෝ උදාහරණ පඤ්චතන්ත්‍රයේ විවිධ කථා ඔස්සේ ලබා දී ඇත. මෙහි කථා සාරය සදාචාරාත්මක වන අතර ජීවිතයේ අත්දැකීම් මත පදනම් වූ ලෝකික ප්‍රායෝගික සහ තාර්කික ආකල්පයන් ප්‍රවර්ධනය කරයි. කුරුල්ලන් ආදී හොට ඇති තිරිසන් සත්ත්වයන්ට යම් සහජ බුද්ධියක් හා ගුණාංග ඇති බවත් ඒ අනුව ඔවුන් හැසිරෙන බවත් කෘතියෙන් පිළිබිඹු කෙරෙයි. පඤ්චතන්ත්‍රයෙන් මිනිස් ගුණාංග සාධාරණීකරණය කරනුයේ අමුතු ආකාරයකට ය.

තීක්ෂණ බුද්ධියෙන් යුතු ජීවිතය මෙම කෘතියේ දැක්ම වී තිබේ. හරි වැරැද්ද හඳුනාගැනීමට කරන විනිශ්චයක් පමණක් නොව බුද්ධිය, හාසය සහ විනෝදයට අමතර ව අසත්‍යය, කුහකකම සහ ආත්මාර්ථකාමීත්වය ද මෙයින් හෙළිදරව් කරනු ලබයි. පඤ්චතන්ත්‍රයේ සෑම කථාවක් ම අවසන් වන්නේ සමාජ ආර්ථික සහ දේශපාලනික යන සන්දර්භවල ඕනෑ ම තත්ත්වයකින් ප්‍රායෝගික ව ගැලවීමේ මාර්ගයක් හෝ විසඳුමක් පිළිබිඹු කෙරෙන සදාචාරාත්මක කියමනකිනි. මෙහි දක්වන සත්ත්ව වර්ත මිනිසුන් සේ කතා කරති; ක්‍රියා කරති; තර්ක කරති. ඔවුන් සෑම කෙනෙකු ම සාමාන්‍ය බුද්ධිය, ප්‍රඥාව, ධෛර්යය, ව්‍යවසාය, හැඟීම් වැනි මිනිස් වර්තයන්හි සමහර අංග ප්‍රදර්ශනය කරති. මේ අනුව පඤ්චතන්ත්‍රයේ සෑම කථාවක ම අවසානයේ ගුණධර්ම සහ දුෂ්ටකම පිළිබඳව සාකච්ඡා කෙරේ. එහි කතා තුළින් දරුවන්ට ප්‍රඥාව ඉගැන්වීමට සහ සතුන් කතා කරවීම ඔස්සේ දරුවන්ට විනෝදාස්වාදයක් ද එක් කරනු ලබයි.

තිරිසන් සතුන්ගේ ගති පැවැතුම්, උන්ගේ හැසිරීම් මඟින් සාර්වකාලික, සාර්වභෞමික, සාර්වත්‍රික වටිනාකමකින් යුත් සදාචාර ලෝකයක් පෙන්වීම මේ කෘතියේ මුඛ්‍ය පරමාර්ථය වී තිබේ. සමාජ සංස්ථාවන්ගේ සදාචාර පැවැත්ම හුවා දැක්වීම පිණිස මිනිසුන්ට වඩා තිරිසන් සතුන් හා පක්ෂීන් මඟින් වඩාත් රසභාව කුළුගන්වමින් පෙන්වීමට හැකි බව මින් මනාව ඔප්පු වේ. කිසියම් සදාචාර ප්‍රඥප්තියක් ගෙනහැර පෙන්වීමට ගොතා ඇති එක් කථාවක් අවසන් වන්නේ තවත් කථාවකට මුල පිරීමෙනි. එහෙයින් මෙහි ඇතුළත් වෘත්තාන්ත කථා එකිනෙකට සහසම්බන්ධ ව පවතින්නේ පුරාවෘත්ත හෙවත් කථාන්තරයකින් තවත් කථාන්තරයකට පාඨක සිත පිවිසුවන ආකාරයෙනි. කථාවේ ආකෘතිය හා එය ගොනු කෙරෙන කථා සන්දර්භය පාඨක මනස කතුහලයටත්, අද්භූතයටත්, ආස්වාදයටත් පත් කෙරෙන ආකාරයෙන් නිමවා තිබීම කථා ඊතියෙහි විශේෂ්ටතාව පෙන්වන සුලු

ය. පඤ්චතන්ත්‍රයේ වැදගත් කරුණක් වන්නේ විනිවිද පෙනෙන අවබෝධයකින් යුතුව මිනිසුන්ගේ ලෝකය ගැන කරුණු දැක්වීම යි. ඉන්ද්‍රියානු ග්‍රාමීය ජීවිතයේ ස්වරූපය ද අව්‍යාජ ලෙස දක්වා ඇත. එසේ ම ඇතැම් කථා තුළින් සමාජ විඥානය ද හෙළි කරනු ලබයි. මිනිසුන් සහ සතුන් පිළිබඳ කථා එකිනෙකට සම්බන්ධ කොට ජීවිතය සහ ලෝකය ගැන මනා අර්ථ නිරූපණයක් ලබා දී ඇත.

විෂ්ණුශර්මන්ගේ පඤ්චතන්ත්‍රයේ විශේෂතා කීපයකි. සරල පද්‍ය භාවිතයෙන් වැදගත් අරමුණු ප්‍රකාශ කරයි; සරල වචන භාවිත කොට කතාවේ අන්තර්ගතය පැහැදිලි කරයි; ප්‍රධාන කථාවට අමතර ව ඒ තුළට තවත් අතුරු කථා මිශ්‍ර ව දක්වාලයි; හිතෝපදේශාදී වෙනත් කෘතීවල කරුණු දක්වාලයි; ආප්තෝපදේශ ඔස්සේ වැදගත් කරුණු දක්වාලයි; අර්ථ ශාස්ත්‍ර, ධර්ම ශාස්ත්‍ර ආදීන්හි වූ ධර්ම කරුණු ද එහි ඇතුළත් වෙයි; මිනිසුන්, කාන්තාවන් සහ සතුන් ආදී වසයෙන් විවිධ වර්ග නිරූපණයන් ඉදිරිපත් කරයි. පඤ්චතන්ත්‍රයේ ප්‍රියජනකම ලක්ෂණය වන්නේ වර්ග භාවිතය යි. ඔවුහු මිනිසුන් සහ මිනිසුන් නොවන ජීවීහු වෙති. මිනිස් ස්වාභාවය හා ඔවුන්ගේ ක්‍රියාවන් සත්ත්ව ලෝකය හරහා ඉස්මතු කරන සංස්කෘත සාහිත්‍යාගත ප්‍රධාන කෘතිය වන්නේ මෙය යි. එසේ ම උස් පහත් හේද නොසලකා වර්තයන් ද භාවිත කොට ඇති අයුරු අපූරු ය. තේජස නිසා සිංහයා රජකමට සුදුසු ය. හිවලුන් කපටිකමේ සංකේතය වූ බැවින් ඔවුන් ඇමැතිකමට සුදුසු ය. සෑම සත්ත්වයකුට ම හැඩයක් සහ නවෝත්පාදනයක් දක්නට ලැබුණි. තේජස නිසා සිංහයා රජකමට සුදුසු වුව ද මුවකුට හෝ සාවෙකුට එය ලබාගත නොහැකි ය. එම නිසා කතාවක වර්ග නිරූපණය සඳහා ව්‍යුහාත්මක බව ඉතා වැදගත් වූවක් සේ පෙනේ. සෑම සතෙකුට ම තමන්ගේ ම සමාජවල සංස්කෘතික සලකා බැලීමක් තිබුණි. ඕනෑ ම මට්ටමක ප්‍රේක්ෂකයකුට නපුරු සහ සාමාන්‍ය ගති ඇති සතුන්ගේ කාර්යයන් දත හැකි ය. අවංක හා සත්‍යවාදී නොවේ නම් කිසිම මිනිසකුට ජීවිතයේ සාර්ථක වීමට හෝ සතුටින් සිටීමට නොහැකි බව පඤ්චතන්ත්‍ර කතා තුළින් උගන්වයි.

දෛනික ජීවිතයේ අභියෝගවලට, පැල්පතෙන් දුඹි ජනයා පමණක් නොව, රජමැදුරේ මහරජු දක්වා සියල්ලන් ම යටත් වන බව ලොව සදාතනික ධර්මතාව යි. සමාජයේ සියලු ස්තරවලට අයත් ජනතාව මේ කථාන්දරවලට දෙසවන් යොමු කළ අතර, ඒවායේ පැහැන සංකීර්ණ මානව සබඳතාවල ස්වාභාවය පිළිබඳ සිය බුද්ධිය මෙහෙයවූහ. එ නිසා පඤ්චතන්ත්‍රාදියේ එන තිරිසනුන් පාත්‍රයන් ලෙස යොදා ගැනීමේ ශෛලිය නිතැතින් ම සාර්ථක විය. සිංහයා ශ්‍රේෂ්ඨයෙකි; නරියා කපටියෙකි; කපුටා කැදරයෙකි; බල්ලා නීවයෙකි; උඹා පිළිකුලෙකි; ගොනා හා බුරුවා මෝඩයෝ ය; වදුරා හා එළුවා වපලයෝ ය ආදී වසයෙන් සතුන්ගේ හැසිරීම් ගැන ජනසම්මත පිළිගැනීම් පවතී. මේ ජනසම්මතයන් සංස්කෘත උපදේශ කථා සාහිත්‍යයේ සුභාවිත ය. ඔවුන්ගේ සිතූම් පැතුම්, ඇවැතුම් පැවැතුම් මිනිසුන් හා සමාන ය.; මිනිසුන් මෙන් දුකසැප විදිති. විටෙක අභියෝග හමුවේ දුර්මුඛ වීමටත් විටෙක ඒවා ජයගනිමින් ඉදිරියට යාමත් කරති. ඇතැමෙක් ආත්මාර්ථකාමීහු ය; ඇතැමෙක් පරාර්ථකාමීහු ය; ඇතැමෙක් සත්පුරුෂයෝ ය; ඇතැමෙක් අසත්පුරුෂයෝ ය; සතුරන් මිතුරන් පාලකයන් පාලිතයන් ඇතුළු උසස් පහත් මිනිස් සංහතියේ යථාර්ථය සත්ත්ව වර්ග ඇසුරින් මැනවින් නිරූපිත ය. උපදේශ කථාවට වන සතුන්ගෙන් පිරි වනාන්තරය උපමා වූවක් රජකුමරුන්ගේ රාජසභා පරිසරය පසුබිම් වීම නිසා එයට ජනකථාවකට වඩා විශේෂත්වයක් ආරෝපණය විය. සහාදයාගේ කුතුහලය ප්‍රබෝධවත් කරන සුරංගනා කථාවකට වඩා රාජධර්මය, රාජනීතිය, යුක්තිය, ධර්මිෂ්ඨකම රජකුමරුවන්ට උගැන්වීම පරමාර්ථ කරගෙන ලියැවුණු සංස්කෘත උපදේශ කථාව විදග්ධ සම්මත විය. එනමුදු එය සාමාන්‍ය ජනයාගේ සිතූම් පැතුම්, විශ්වාස, ඇදහිලි, යන්ත්‍ර මන්ත්‍ර ආදී මානව විද්‍යාත්මක ක්ෂේත්‍රය හා බහුජන සම්මත ජනකථා ද අනුයෝග කරමින් සැපයූ හෙයින් උගත් නූගත් කා අතරත් ජනප්‍රියත්වයට පත් විය.

පඤ්චතන්ත්‍රයෙන් අදහස් කළේ රාජ කුමාරවරුන්ට ව්‍යවහාර කුශලත්වය සදාචාර සම්පන්න බව නීති පටුත්වය ලබා දීම යි. කථා මාර්ගයෙන් දේශපාලනය ඉගැන්වීම ද අදහස් කළ බව අමතක නොකළ යුත්තකි. කථාකාරයාත් දේශපාලන ගුරුවරයාත් අන්‍යෝන්‍ය සම්බන්ධයෙන් එකෙකු සේ පෙනේ.

අරුවිකර පාලන ක්‍රමය සරල බසින් විසිතුරු කථාවලින් දක්වා ඇත. අතිශයෝක්තිවලින් තොර අලංකාර අඩු කථාන්දරවලින් කර්තෘ විවක්ෂණයකු බව පැහැදිලි වේ (මුණසිංහ, 2011, පි. 112)

පඤ්චතන්ත්‍ර කථා ජීවිතයේ ප්‍රඥාවන්ත හැසිරීමේ කථා සේ සැලකේ. විෂ්ණුශර්මන්ට 'මෝඩ පුතුන්ට' ඉගැන්වීමට මාස සයක් පමණක් තිබූ බැවින්, මිනිසුන් සහ හොඳ මිතුරන් තෝරා ගන්නේ කෙසේ ද, ඇමතිවරුන් සහ සේවකයන් තෝරා ගන්නේ කෙසේ ද, උපායශීලී ව සහ ප්‍රඥාවෙන් ගැටුම් හසුරුවන්නේ කෙසේ ද, සාමයෙන් හා සමඟියෙන් ජීවත් වන්නේ කෙසේ ද වැනි ප්‍රඥාවන්ත හැසිරීමේ මූලික මූලධර්ම පිළිබඳව ඔවුන් දැනුම්වත් කිරීමට ඔහුට අවශ්‍ය විය. කථා බොහෝ දුරට සංවාද ස්වරූපයෙන් පවතී. මූලික රාමුවේ කථාව තුළ ප්‍රධාන චරිත දෙකක් එකිනෙකා හා කථා කිරීමට පටන් ගන්නා අතර එයින් පසු ව අතුරු කථාවන් ඔස්සේ තවත් චරිත ඇඳාලමින් කථාව ගලා යයි. මෙහි සෑම කථාවක ම අවසානයේ සදාචාරාත්මක පාඩමක් ඇති බැවින් දරුවන් තුළ සදාචාරාත්මක වටිනාකම බද්ධ කිරීමට හොඳම මාර්ගෝපදේශය මෙය යි.

පඤ්චතන්ත්‍රයෙන් සතුන්ගේ චරිත මෙන් ම මානව චරිත ද උපයෝගී කරගෙන මානව සමාජයේ විවිධාකාර වූ දුබලතා මෙන් ම ප්‍රබලතා ද විමසීමට හා විවේචනයට භාජනය කරයි. තව ද මෙහි එන පුද්ගල හා සමාජ ධර්ම විවේචන මාර්ගයෙන් ඉන්දියාවේ ස්ත්‍රී -පුරුෂ උභය සමාජයේ ම විවිධ වූ ලක්ෂණ හා ආකල්ප සංකල්ප විවිභ්‍රණය කරයි. සංකීර්ණ වූ මානව සමාජයේ සද්-අසද් ධර්මයන් අතර ගැටීම් සමඟ බොහෝ විට සත්‍යය ජයග්‍රහණය කරන අන්දමක් ඇතැම් විට සත්‍යය යටපත් වී අසත්‍යය ඉස්මතු වීම නිසා ජනයා පීඩාවට පත්වන අන්දමක් ඒ කථාවලින් මැනවින් විග්‍රහ කරයි. ඒ අනුව බලන විට පඤ්චතන්ත්‍රය වනාහි සමාජ විද්‍යාත්මක ග්‍රන්ථයක් ලෙස ද හැඳින්විය හැකි ය.

මෙහි සෑම තන්ත්‍රයක ම සිත් ඇදගන්නාසුලු අනුපිළිවෙළක් ඇත. පළමු තන්ත්‍රයෙන් කතුචරයා අනතුරු අගවන්නේ පුද්ගලයකු තම සැබෑ මිතුරන් හඳුනාගත යුතු බව යි. රජකු විශ්වාස කළ යුත්තේ කවුරුන්දැයි දැන ගැනීම ඉතා වැදගත් වේ. දෙවැනි තන්ත්‍රයේ තේමාව වන්නේ මිත්‍රත්වය ලබා ගැනීම යි. රජෙකුට හොඳ මිතුරන් ලබා ගැනීම ඉතා වැදගත් වන අතර එය රාජ්‍යයේ බලය ශක්තිමත් කිරීමට උපකාරී වේ. තෙවැනි තන්ත්‍රයේ විස්තර කෙරෙනුයේ සතුරාට මුහුණ දෙන විවිධ ක්‍රමෝපායන් ය. රජෙකු මිත්‍රත්වය වර්ධනය කර ගැනීමට අපොහොසත් වුවහොත් සතුරාට මුහුණ දීමට යම් උපක්‍රම දැන තිබිය යුතු විය. සිවුවැනි තන්ත්‍රයෙහි තේමාව වන්නේ යමෙකු ලබාගත් දේ අහිමි වන අයුරු යි. එහි ලා තමා සුපරීක්ෂාකාරී ව කටයුතු කළ හැකි බව උගන්වයි. පස්වන තන්ත්‍රයෙන් ඉක්මන් ක්‍රියාමාර්ගවල ප්‍රතිවිපාක ගැන සාකච්ඡා කරයි. රජෙකුට සන්සුන් මනසක් තිබීම ඉතා වැදගත් ය.

පඤ්චතන්ත්‍රයෙහි උච්චතම අවස්ථා විවිධ මානයන්ගෙන් යුතු වෙයි. පළමු තන්ත්‍රයේ චරිත උභයත: කෝටික කේන්ද්‍රයක පවතී. දෙවැන්නෙහි මිත්‍රත්වය උච්චතම අවස්ථාවෙහි හරය වේ. තෙවැන්නෙහි ආදරණීයයාගේ ජීවිත අවදානම වැදගත්කොට සලකයි. සිවුවැන්නෙහි මිත්‍රත්වය සහ පවුල් පීඩනය දැක්වේ. අවසන් තන්ත්‍රයෙහි උච්චතම අවස්ථාව වන්නේ කැදරකම සහ වරදකාරිත්වය යි. පඤ්චතන්ත්‍රයේ චරිත මිනිස් ලෝකය මෙන් ම සත්ත්ව ලෝකය ද ආවරණය කරයි. රජුගේ සිට වහලා දක්වාත්, සාන්තුවරයාගේ සිට වංචනිකයා දක්වාත්, සිංහයාගේ සිට මකුණා දක්වාත්, රාජාලියාගේ සිට මාළුවා දක්වාත් පුළුල් පරාසයක මිනිසුන් සහ සත්තු ඇතුළත් වෙති. පඤ්චතන්ත්‍ර කතුචරයා ලෝකයෙහි ආකර්ෂණීය අනුරුවක් නිමවා ඇති අතර ඒ ඒ සත්ත්වයන්ගේ රාජධානි තනතුරුවල දූරාවලියක් ද දක්නට ලැබේ. මෙහි චරිත අධ්‍යයනයෙන් පෙනී යන්නේ කතුචරයාට මිනිස් ස්වාභාවය පිළිබඳ ගැඹුරු අවබෝධයක් තිබූ බවයි. මිනිස් ස්වාභාවය හා ඔවුන්ගේ ගති ලක්ෂණයන් සත්ත්ව චරිත ඔස්සේ නිරූපණය කරනු ලබයි. ඇතැම් ස්ථාවර ගුණාංග නිරූපණය කිරීමට මෙම සත්ත්ව චරිත යොදාගත්තා විය හැකි ය.

මෙම ග්‍රන්ථයේ ඇති කථා බොහෝ දුරට මනාකල්පිත කථා වෙයි. මේවා සමකාලීන ජනප්‍රවාද ආශ්‍රයෙන් රචනා කරන්නට ඇතැයි සිතේ. වර්ත වසයෙන් සතුන් යොදා ගැනීමෙන් යම් වර්ත ලක්ෂණයක් මනා සේ නිරූපණය කරන්නට ලේඛකයාට පහසු ය. කපටි මිනිසකු ගැන කීමට මිනිස් වර්තයක් යොදා ගන්නවාට වඩා සිවලකුගේ වර්තයක් යොදා ගැනීම පහසු ය. සිවලා කපටියකු ලෙස මිනිස් සමාජය තුළ පිළිගැනීමක් ඇති බැවිනි. සිංහයා වනයේ රජු යයි මිනිසුන් තුළ ඇති පිළිගැනීම නිසා රාජ වර්තයක් සඳහා සිංහයකු යොදා ගැනීම කාර්ය සාධනයෙහි ලා පහසුවක් වෙයි. බෞද්ධ ජාතක කථා පවා මෙසේ මිනිස් වර්ත වෙනුවට තිරිසන් වර්ත යොදා ගන්නේ මේ නිසා විය හැකි ය. මෙහි දී විශේෂයෙන් සඳහන් කළ යුත්තක් ඇත. ඒ සමහර බෞද්ධ ජාතක කථා හා පඤ්චතන්ත්‍ර කථා ස්වරූපයෙන් සමාන වීම යි. මෙයින් අනුමාන කළ හැක්කේ ජාතක කථා සහ පඤ්චතන්ත්‍ර කථා එක ම මූලාශ්‍රයක් ඇසුරු කොට ඇති බව යි. මේවාට කලින් ලියැවුණු ග්‍රන්ථයක මෙවැනි කථා දක්නට නොලැබෙන නිසා සමකාලීන ජනප්‍රවාද මේ දෙකටම මූලාශ්‍රය වී යයි සිතීම සාධාරණ වෙයි. මෙම උපදේශ සාහිත්‍යය විමසීමේ දී පැහැදිලි වන තවත් දෙයක් නම් මේ ග්‍රන්ථ රචනා වූණු සමයේ භාරතීය සමාජය පිළිබඳ මනා විවරණයක් මෙම ග්‍රන්ථ මගින් කෙරෙන බව යි. කථා රචනා කෙරෙනුයේ සමකාලීනයන්ගේ අත්දැකීම් ආශ්‍රයෙනි. ඒ අනුව එදා සමාජයේ සිටි මිනිසුන්ගේ ගති පැවතුම් ආහාර පාන රැකියා ආදී නොයෙක් දේ මේ ඔස්සේ පැහැදිලි වෙයි. එබැවින් මෙම සාහිත්‍ය ග්‍රන්ථ හුදෙක් උපදේශ ලැබීම සඳහා ම නොව අතීත භාරතීය සමාජය පිළිබඳ ගවේෂණයට ද උපකාරී වන බව සඳහන් කළ හැකි ය.

4. සමාලෝචනය

විෂ්ණුශර්මන්ගේ පඤ්චතන්ත්‍රය වූ කලි මිනිස් ප්‍රජාවට උපදේශ ලබාදෙන වැදගත් කෘතියකි. රාජ සභාවක් අරමුණු කොටගෙන මහිලාරෝප්‍ය නගරයේ රජුගේ පුත්‍රයන්ට නීති ශාස්ත්‍රය උගන්වනු වස් මෙය රචිත වන අතර තන්ත්‍ර නමින් යුතු කොටස් පහකින් සමන්විත වෙයි. මෙහි කාලය ගැන බොහෝ මතවාද පවතින අතර ක්‍රි.ව. 1-5 අතර රචනා වී ඇතැයි සිතිය හැක. එසේ ම මූල ග්‍රන්ථයෙන් පසු මෙය බොහෝ අවස්ථාවන්හි දී සංස්කරණයන්ට ද ලක් ව ඇති බව පෙනෙනුයේ දෙස් විදෙස්හි විවිධ භාෂා 50කටත් වැඩි ගණනකින් එවැනි කෘති හමු ව ඇති හෙයිනි. තික්ෂණ බුද්ධියෙන් යුතු ජීවිතය මෙම කෘතියේ දැක්ම වී තිබේ. හරි වැරද්ද හඳුනාගැනීමට කරන විනිශ්චයක් පමණක් නොව බුද්ධිය, භාසාය සහ විනෝදයට අමතරව අසත්‍යය, කුහකකම සහ ආත්මාර්ථකාමීත්වය ද මෙයින් හෙළිදරව් කරනු ලබයි. පඤ්චතන්ත්‍රයේ සෑම කථාවක් ම අවසන් වන්නේ සමාජ, ආර්ථික සහ දේශපාලනික යන සන්දර්භවල ඕනෑ ම තත්ත්වයකින් ප්‍රායෝගික ව ගැලවීමේ මාර්ගයක් හෝ විසඳුමක් පිළිබිඹු කෙරෙන සදාචාරාත්මක කියමනකිනි. මෙයින් සතුන්ගේ වර්ත මෙන් ම මානව වර්ත ද උපයෝගී කරගෙන මානව සමාජයේ විවිධාකාර වූ දුබලතා මෙන් ම ප්‍රබලතා ද විමසීමට හා විවේචනයට භාජනය කරයි.

පරිශීලිත ග්‍රන්ථ

ප්‍රාථමික මූලාශ්‍රය

- වන්දවිමල හිමි, දීපේගොඩ. (සංස්) (1958). *පඤ්චනන්ත්‍ර ව්‍යාකෘතිය*. මරදාන: සමයවර්ධන ප්‍රකාශන.
- වන්දසෝම හිමි, කණුමුල්දෙනියේ. (සංස්) (2018). *පඤ්චනන්ත්‍ර ලබ්ධිප්‍රණාශමි*. කොළඹ: ගුණසේන සහ සමාගම.
- ජයසූරිය, ඇම්. එච්., (සංස්) (1962). *මහාභාරත පාඨාවලි*. කොළඹ: රාජ්‍ය භාෂා දෙපාර්තමේන්තුව.
- නාරායණරාම (පරි) (1950). *පඤ්චනන්ත්‍රය*. මොම්බායි: සත්‍යහම්භාණි ප්‍රකාශන.
- පැට්ටික, එන්., (පරි) (1997). *සාග්වේද ගීතාවලි*. කොළඹ: ගොඩගේ සහ සමාගම.
- පුවසති, අලගියවන්ත. (පරි) (1988). *නිනෝපදේශය*. නුගේගොඩ: මොඩන් පොත් සමාගම.
- විද්‍යාසාගරහට්ටාවාර්ය (පරි) (1830). *පඤ්චනන්ත්‍රය*. කොල්කටා: විද්‍යාරත්න ප්‍රකාශන.
- බලගල්ලේ, විමල්. ජී., (සංස්) (2001). *පඤ්චනන්ත්‍ර අපරීක්ෂිතකාරකය*. මරදාන: සමයවර්ධන ප්‍රකාශන.
- සුධාකර, මාලවිය. (සංස්) (1993). *පඤ්චනන්ත්‍රය*. වාරාණසී: කාණ්ඩාස ඇකඩමි.
- සුමනලාල්, කේ., (පරි) (1961). *කටෝපනිෂ්ඨය*. කොළඹ: ගුණසේන සහ සමාගම.
- Keith, B., (1993), *A History of Sanskrit Literature*. Delhi: Jainendra Press.
- Müller, M., (ed.) (1864), *Hitopadeśa*. London: Spottiswoode & Co.
- Reddi Shastri, R., (ed.) (1938). *Kāvya-darśa*. Pune: Bhandarkar Oriental Research Institute.
- Krishnamachariar, M., (1987). *History of Classical Sanskrit Literature*. Madras: Devasthanams Press.
- Pansikar, V.L.S., (ed.) (1935). *Kumārasambhava*. Bombay: Nirnaya Sagara Press.
- Musalgonakar, R.S., (ed.) (2011). *Nītīśatakam*. Varanasi: Chaukhambha Prakashana.
- Ryder, A.W., (1949). *The Pañcatantra*. Mumbai: Jaico Publishing House.
- Olivelle, P., (1997). *The Pañcatantra*. New York: Oxford University Press.
- Raja R.K.D., (1967). *Śabda-Kalpadruma*. Varanasi: Chaukhambha Sanskrit Series Office.
- Vidyasagara, J., (1900). *Śabda-Sāgara*. New Delhi: Asia Educational Services.

ද්විතීයික මූලාශ්‍රය

- ගුරුගේ, ආනන්ද. (2010). *සිංහලය හා සංස්කෘතය*. වැල්ලම්පිටිය: චතුර මුද්‍රණාලය.
- ඤාණසිහ හිමි, හේන්ට්ටගෙදර. (2013). *සාහිත්‍යය*. මරදාන: සමයවර්ධන ප්‍රකාශන.
- තිලකසිරි, ජයදේව. (1961). *සංස්කෘත කාව්‍ය සාහිත්‍යය*. කොළඹ: එක්සත් ප්‍රවෘත්ති පත්‍ර සමාගම.
- මුණසිංහ, කුමාරදාස. (2011). *සංස්කෘත සාහිත්‍ය ප්‍රවේශය*. කොළඹ: රත්න පොත් ප්‍රකාශකයෝ.
- වැගන්තලේ එච්. බී. ආර්., (2013). *සංස්කෘත සාහිත්‍ය ඉතිහාසය*. කොළඹ: ගොඩගේ සහ සමාගම.

කෝශ ග්‍රන්ථ

- පුවසති, අලගියවන්ත. (2004). *සංස්කෘත-සිංහල ශබ්දකෝෂය*. මරදාන: සූරිය ප්‍රකාශන.

ශාස්ත්‍රීය සංග්‍රහ

- මාරසිංහ, (1995). *පඤ්චනන්ත්‍රය හැඳින්වීමක්, 'ප්‍රසාද' ශාස්ත්‍රීය සංග්‍රහය*. කැස්බෑව: නන්දන ප්‍රකාශන.